

SLOVENSKA MISEL

LETO IV.

TORONTO, ONT. — JUNIJ 1965

ŠTEV. 13.

OSNOVE POLITIČNEGA BOJA PROTI KOMUNIZMU

Osnove našega odpora proti komunistični diktaturi leži v sami človeški naravi. To je dostojanstvo človeške osebe iz katerega izvirajo naravne pravice človeka do svobodnega razvoja njegovih telesnih, razumskih in moralnih zmožnosti, do vzgoje in svobodnega verskega življenja, do osebne varnosti, do svobode izražanja, do zasebne lastnine in še druge pravice.

Komunistični režim je po svojem bistvu totalitaran. Lasti si pravico urejati vsa področja človeškega življenja in jih čisto podrediti kolektivni družbi. Totalitaran značaj komunizma ni le neka prehodna doba njegovega razvoja, marveč izhaja iz komunističnega svetovnega nazora, iz komunističnega pojmovanja človeka in družbe.

Spremembe v komunizmu:

Res je, da se s časom vsak komunistični režim deloma unese. Razlogov zato je več.

Bojni fanatizem prvih revolucionarjev se poleže in se ne prime večine novega rodu komunistov. Režim se utrdi in se ne počuti več tako prožen, ker je zatrl glavne nasprotnike ali jih vsaj onemogočil.

Včasih postane režim popustljiv na nekaterih področjih, ker pritisk ni prinesel zaželjenih uspehov (to se rado zgodi zlasti v gospodarstvu). Drugič spet kje popusti, ker je v glavnem uspel, pa pritisk ni več potreben, ali olajša breme prebivalstvu na enem področju ker se osredotoči na drugih "sektorjih".

V Jugoslaviji se je marsikaj spremenilo po prelomu s Kominformom. Režim je potreboval oporo vsega prebivalstva v sporu s Sovjetsko Zvezo. Za podporo od Zahoda pa je moral dati koncesije, da pokaže kako se "liberalizira".

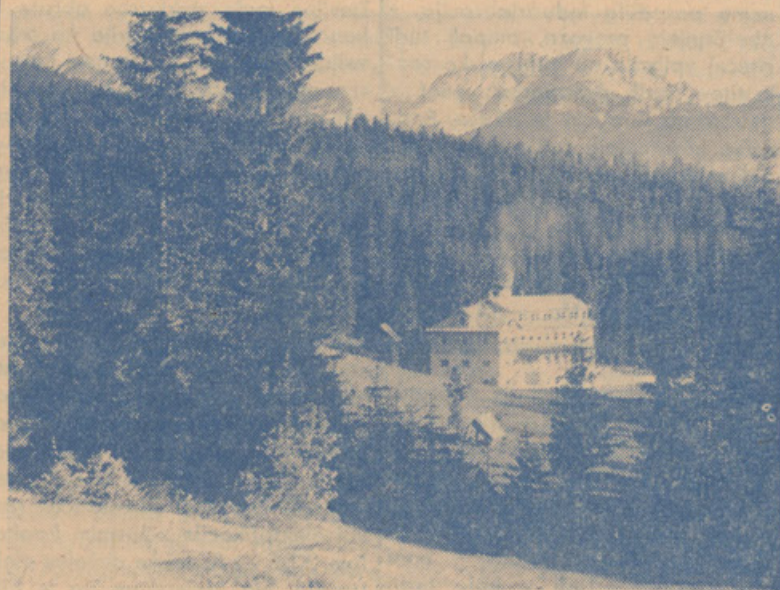
Naposled pa je tudi res, da se ljudje, ki žive dolga leta pod komunističnim terorjem, marsikateri trdoti privadijo in jo resignirano sprejmejo, ker pač nimajo drugega izhoda. Izboljšanja pa čutijo kot olajšave, ki jih ne prejemajo toliko z normalnim svobodnim življenjem, temveč bolj z najhujšimi časi terorja. In to jim lahko povzroči ali vsaj brezprimerno poveča iluzijo, da se režim "liberalizira".

Bilo bi nespametno ne upoštevati vseh teh sprememb pri presojanju položaja doma. Vendar ves razvoj

ne spremeni bistva režima. Ta je slej ko prej totalitaran v načelu in tudi še vedno v dejanski politiki ostane v ostrem nasprotju z osnovnimi pravicami človeka, tudi ko popušča nasproti veri, ostane še vedno ateistično usmerjen, bistveno protikrščanski.

Spremembe v Odnosu do Cerkve:

Cerkev je kamen spotike vsakemu totalitarnemu režimu.

POKLJUKA — V OZADJU TRIGLAV

Cerkev ima svojo trdno in od države neodvisno organizacijo. Totalitarci ne morejo prenesti znotraj države ničesar, kar se čisto ne podredi režimu, se čutijo ogrožene, če je Cerkev svobodna.

Cerkev oznanja božje razodetje - in to je trn v peti materialistični diktaturi.

Cerkev oznanja in brani naravno pravo in z njim naravne pravice človeka, ki jih sleherni totalitarni režim zanika in krši.

Zaradi osnovnega nasprotstva do nje in zaradi njene velike notranje moči se komunizem vanjo zaletava, pa se ob njej tudi upeha. Cerkev sama pa v času stiske in preganjanja osredotoči svojo skrb na obrambo take minimalne svobode, ki ji je neobhodno potrebna, da opravlja svoje osnovno poslanstvo. Zato je pripravljena voditi dogovore tudi s komunističnimi režimi, kadar pokažejo voljo, da ji nekaj svobode tudi pravno zagotovijo.

Kdaj in kako so to ureja, odloča cerkvena oblast, episkopat zadevne države in naposled papež. Merodajen za to "cerkveno politiko" je položaj Cerkve v državi, s katero Cerkev sklepa dogovore in posredno položaj vesoljne Cerkve. Mnenja in stališče emigrantov, ki položaja ne poznamo direktno, ki o njem ne presojamo vedno popolnoma objektivno in ne živimo v tem položaju, da bi se nas taki dogo-

cerkveni politiki: ostali bi tudi, ko bi totalitarni režim dal Cerkvi - česar seveda nikoli ne bo storil, ker je to proti njegovim, temeljnim načelom - ne vem kakšne prednosti. Tak režim je v bistvu nečloveški, ker je pač totalitaran.

Zahteva politične svobode:

Obramba osnovnih človeških pravic je prvi, najbolj osnovni, pa vendar ne edni razlog naše popolne odklonitve komunizma.

Drugi poglobilni razlog zato je zahteva za politično svobodo v domovini. Politična svoboda je več kot le spoštovanje osnovnih človeških pravic. To je udeležba državljanov, posredna ali neposredna, pri vsvarjanju pravnega reda, in obsega svobodne volitve najvišjih državnih organov, svobodo izražanja političnega mnenja, in kritike oblasti. To pa vključuje svobodo političnih strank, svobodo tiska, informacije, in še marsikaj.

Taka svoboda je potrební pogoj za razvoj osebnosti posameznih članov civiliziranega naroda in za razvoj in normalno življenje naroda kot celote.

Komunistični režim jo dosledno zanika. Vsi ki jim je do nje, bodo ostali neomejni nasprotniki komunizma. Delno in trenutno popuščanje režima do Cerkve jih ne more preslepiti. Morebitni dogovori Cerkve z režimom jim ne vzamejo paguma in jih ne pomirijo s komunizmom; saj tudi Cerkev z njimi ne "sprejme" komunizma.

Boj za politično svobodo Slovencev je in ostane naloga Slovencev, naroda samega, ne pa Cerkve. Katoličani smo proti komunizmu kajpada tudi - in ne nazadnje - iz verskih nagibov. Vendar smo dolžni spoštovati odločitve Cerkve glede njenih praktičnih od-

VLJUDNO VAS VABIMO NA

Žalno Proslavo za Padle Domobrance

KI SE BO VRŠILA

V SOBOTO 12. JUNIJA t. I. OB 8 URI ZVEČER

V DVORANI SLOVENSKE CERKVE

609 MANNING AVENUE, TORONTO

Slovensko gospodarstvo v zgodovinski perspektivi

Maja meseca je izšla knjiga¹, ki predstavlja precejšen mejnik v ekonomski literaturi tičoč se slovenskega ozemlja. S knjigo smo Slovenci dobili prvi resen pregled naših ekonomskih problemov. Doslej še nikdo ni tako temeljito razpravljal o našem gospodarstvu, ne v slovenskem niti ne v kateremkoli drugem jeziku.

Kot naslov sam poudarja, cilj ni bil zgodovinski opis razvoja, temveč zgolj analiza institucionalnih in strukturnih izprememb, ki so v dobi zadnjih 115 let spremenile sestavo in delovanje gospodarstva na slovenskem ozemlju. Težave pri pripravi takega dela so precejšnje, ker je malo gradiva, malo analiz, ki bi bile uporabljive. V zadnjih letih so objavili nekaj monografij o lokalnem gospodarstvu (Trbovlje in okolica, Tržič, Idrija, Mežiška dolina, itd.); na žalost, skoraj brez izjeme, pri vseh je bil poudarek na zgodovinskem opisu, ki je nadomestil ekonomsko analizo. Čudno je, da je dvajsetletni obstoj ekonomske fakultete v Ljubljani, doslej pokazal precejšnjo neplodnost, vsaj kar se tiče podrobnejšega študija slovenskega gospodarstva. Podoben je primer gospodarskega inštituta

SRS, ki je očitno zgolj prežvekovalec gradiva za državno birokracijo. Največ uporabljivega gradiva je doslej nudil Zavod za statistiko SRS, ki je poleg rednih statističnih tabel objavil prav koristne sintetične preglede posameznih področij javnega udejstvovanja (gospodarskega, socialnega, kulturnega...).

Delo je razdeljeno na tri dele: doba Franca Jožefa, prve Jugoslavije. Prvi početki industrijskega razvoja segajo še v 18. stoletje, torej v čas, ki je bil še precej odmaknjen uvedbi železniškega prevoza. Pogled v preteklost nam kaže, da sta železnica sredi 19. stoletja in petdeset let pozneje električna energija pomenili dve veliki prelomnici, nekako dve mali revoluciji v procesu industrializacije. Železnica je ne samo pospešila industrializacijo, zboljšanjem prevoza, ampak tudi precej vplivala na geografsko razvrstitev novih proizvodnih enot z ozirom na surovine in tržišče. Področja, ki so ostala daljšo dobo izven železniškega omrežja, so zaostala v primeri s predeli v bližini novozgrajenih železniških prog. Strateška važnost slovenskega ozemlja — tranzitno področje za veliko zaledje tržiškega pristanišča — in bližina

odprte meje proti Italiji, je narekovala hitro izgradnjo železniške mreže preko slovenskega ozemlja. To je pospešilo razvoj premogarstva za potrebe železnice in obenem nudilo tudi surovino za pogonsko silo novo nastajajoči industriji.

Ogromne spremembe v proizvodni tehniki, v prevozu, v izkoriščanju novih surovin in v potrošnji mehanske energije so zahtevale prilagoditev proizvodnje novim razmeram. Železarska in jeklarska industrija se je morala omejiti na gotove proizvode in skušala vzdržati v konkurenčnem boju z zgraditvijo železarskega obrata v Škedinju pri Trstu, ki je imel ugodnost cenenejšega morskovega dovoza surovin, ko so domače zaloge splahnele. Nova tehnologija v steklarstvu je odpravila številne male steklarske obrate in končno omejila industrijo na trboveljsko področje. Na lesnem bogatstvu pokrajine je zraslo nekaj papirnih obratov, ki so izkoristili vedno rastoči trg za te proizvode. Mnogi manjši obrati so morali počasi razširiti svoj obrtniški obseg v industrijska podjetja, da so si zagotovila obstanek v rastoči konkurenci (pivovarne, usnjarne, kovinska in tekstilna podjetja).

Ob koncu stoletja je elektrika postala važna pogonska sila in pomenila veliko pridobitev za hitrejši razvoj industrijskega načina proizvodnje. Tega pomena so se zavedli posebno na Kranjskem (Dr. Evgen Lampel) in začeli sistematičen razvoj elektrifikacije z lastnim kapitalom (KDE — Kranjske deželne elektrarne). Na Štajerskem pa je bilo glavno podjetje, Fala, v rokah švicarskega kapitala.

V šestih desetletjih pred prvo svetovno vojno se je število zaposlenih v rudarstvu in industriji več kot popetorilo, medtem ko se je v obrti število zaposlenih skoraj podvojilo. Kljub temu velikemu napredku industrije, je leta 1912 število zaposlenih v obrti bilo v absolutnem številu večje kot pa število industrijskega delavstva in uslužbenstva skupaj.

Vso dobo prve industrializacije je Slovincem manjkalo domačih podjetnikov kot sta bila Fidelis Terpinc in Peter Majdič. Meščanstvo se je slovenstvu odtujevalo, zemljiška gospodarska je bila tuja. Tako ni bilo tiste socialne in gospodarske skupine, ki bi mogla ustvariti slovensko podjetništvo.

Osvoboditev kmeta in prehod na denarno gospodarstvo sta pomenila revolucionarno spremembo za slovensko kmetstvo prebivalstvo. Počasi so se kmetje orientirali v novih razmerah in postali bolj dostopni za novotarije, predvsem za izboljšanje

živine, plodoreda in vsega tistega, kar naj bi povišalo proizvodnjo na teritorialno omejenem posestvu. Skrbeli so za povečanje proizvodnje tržnih viškov, posebno tipično tržnih artiklov in tako povečali denarne dohodke.

Razvoj obrtništva, poljedelstva kakor tudi industrije je zahteval izboljšanje denarnega in kapitalnega trga. V tem pogledu so za druge mobilizirale za tedanje slovenske razmere precejšnja sredstva; v manjši meri so prispevala svoj delež tudi banke.

Kljub vsemu gospodarskemu razvoju je bila stopnja rasti na domačem ozemlju prepočasna, da bi mogla absorbirati ponujeno delovno silo. Emigracija v središča denacionalizacije v monarhiji kakor tudi izven nje, v prekomorske kraje, je igrala precejšnjo vlogo v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno. Vseh teh sto let slovenskega izseljevanja nas uče, da bo izseljevanje ostalo važen činitelj vse do tlej, dokler bodo sosednje države kazale višji življenjski nivo in dokler bo še kjerkoli možnost za boljši zaslužek kot ga nudi domovina.

Odhod mladih ljudi je vplival na zmanjšanje naravnega prirastka v Sloveniji. Ljudi, ki jih je domovina vzredila, je uporabila tujina. Ta minus je bil delno poplačan s pošiljanjem denarja in blaga v staro domovino.

Industrializacija, predvsem pa emigracija, je zboljšala zaposlitveno strukturo prebivalstva v Sloveniji. Poljedelstvo je zaposlovalo le 63 odstotkov delovne sile pred pričetkom prve svetovne vojne, medtem ko je 1857 zaposlovalo še 80 odstotkov vse delovne sile na slovenskem ozemlju.

Počasen razvoj zaposlenosti izven poljedelstva se kaže tudi v razvoju mest. Prebivalstvo v krajih z nad 2.000 prebivalcev se je povečalo od približno 10 odstotkov leta 1880 (Trst izključen) na dobrih 20 odstotkov leta 1910.

Knjiga ima zela izvirno poglavje o narodnostni pripadnosti in gospodarskem razvoju. Etnični faktor zmanjšuje mobilnost dela in obenem predpostavlja nujnost kulturnega in tehniškega zboljševanja človeškega elementa, če se narodna skupnost hoče ohraniti in si izboljšati gospodarski status. Če narod zavisi od političnega središča, ki je izven narodnostnega ozemlja, potem je borba za vpliv — če že ne za kontrolo — političnih in gospodarskih institucij bistvene važnosti za uspešno obrambo narodne svojiskosti.

nosov do komunističnega režima. To pa nas ne odveže osnovnih človečanskih in slovenskih narodnih dolžnosti, da se borimo proti komunistični diktaturi kakor in kjer le moremo.

ZGLEDI IZ PRETEKLOSTI:

Pri katoličanih drugih narodov lahko najdemo nekaj poučnih in spodbudnih zgledov za to stališče.

Nemški kancler Bismarck je v 19. stol. po ostrem boju s Katoliško Cerkvijo "sklenil mir". Nato pa je poskušal vplivati preko Leona XIII na nemško kat. stranko - centrum - da bi poslej omilila svojo opozicijo do njegovega režima. Papež je izrazil željo o tem smislu Windkorstu, voditelju stranke. Ta pa je spoštljivo in trdno odgovoril, da katoličani v političnih zadevah niso dolžni pokroščine papežu - in papež je to odločitev spošteval. Ko je Cerkev 1. 1929 sklenila s fašistično Italijo lateranske pogodbe in konkordat, italijanski krščanski demokrati niso popustili nasprotstvo do fašizma. In naposled je ta opozicija prinesla koristi tudi Cerkvi. In ko je Cerkev 1. 1933 sklenila konkordat s Hitlerjevo Nemčijo, so vodilni katoličani ostali še naprej nespravljivi s nacizmom.

POLITIČNO DELO

KATOLIČANOV IN CERKEV:

Slovenski katoličani se v preteklosti nismo dovolj zavedali avtonomije političnega dela in političnih odločitev. V veliki meri je na to vplival naš zgodovinski razvoj, saj je bila Cerkev stoletja ena glavnih opor slovenskega naroda v boju za obstanek. Tudi v boju proti komunizmu smo poudarjali - zlasti med vojno - predvsem verske nagibe, o drugih skoraj nismo mogli govoriti. Toda čas je, da si pridemo na jasno o razmerju političnega dela katoličanov in njih verske dejavnosti. Za politično delo so odgovorni sami - Cerkvi so dolžni pokorščino le inderektno v vprašanih vere in morale. *Politično stališče katoličanov do komunistične diktature ne mora slediti Cerkveni politiki* - in Cerkev gotovo tega ne zahteva. Če smo si o tem na jasnem, nas ne bo obhajala bojazen, da bi nas Cerkev lahko "pustila na cedilu": ne more nas zapustiti v zadevah, ki niso bile nikdar njeno področje, marveč naša naloga, pa smo morda od nje pričakovali vodstva, ker nismo bili dovolj zreli, da bi sami hodili po poteh, ki so v bistvu naša pota. Gotovo najdemo v nauku Cerkve načelne osnove tudi za pravični politični red; a politično delo po sami svoji naravi ostane naša naloga in odgovornost: to velja tudi za odpor proti rdeči diktaturi. V.A.

Nastanek Jugoslavije 1918. leta je prinesel s seboj mnogo problemov poleg vsega političnega veselja. Gospodarska politika nove države je bila prirojena srbskim interesom brez najmanjše pozornosti slovenskim potrebam. Istočasno se je tudi mednarodna trgovina zaprla v protekcionizem in številne omejitve so zmanjšale trg za slovenske kmetijske pridelke znotraj kakor tudi zunaj države. Obrambne carine so pa pomagale razvoju tekstilne industrije v Sloveniji. Seveda niso vse industrije v enaki meri napredovale. Nekatere so nazadovale, vsaj kar se zaposlitve tiče. Država pa je favorizirala razvoj neslovenskih področij, kar je Slovencem zelo škodilo v dvajsetih letih prve Jugoslavije.

Čeprav je centralizem precej hitro zavrnil vse upe na lokalno avtonomijo, je bila ena prednost nove države takoj vidna: lokalna uprava se je poslovenila, tako jezikovno kot tudi z ozirom na uslužbenstvo. Uspešnost gospodarskega in kulturnega razvoja pa je bila precej omejena s prelivanjem fondov iz Slovenije v Srbijo, kar je zmanjševalo formacijo kapitala v Sloveniji in zadrževalo zaslužen dvig življenjskega nivoja. Vsaj kar se tiče slovenske kulture same, je žalosten dokaz beograjske diskriminacije proti Sloveniji: v letih 1919-1935 je beograjska univerza prejela sedemkrat toliko denarnih fondov kot ljubljanska univerza, čeprav je slovenska univerza začela brez vsake materialne osnove, medtem ko je beograjska univerza že imela gotovo materialno podlago še iz predvojnih let.

Splošna gospodarska kriza je zavrla, ali vsaj pomagala pri zastoji v gospodarskem razvoju v medvojni dobi; na srečo je zboljšanje proti koncu tridesetih let še kar hitro prineslo novega elana.

Druga Jugoslavija je nastala na razvalinah tuje okupacije in pa krute državljanske vojne. Novi režim je še nadaljeval s podiranjem ustanov in jih nadomeščal s sovjetskimi vzorci. Rezultat tega je bila huda centralizacija, ki je izročila celotno slovensko gospodarstvo pod neposredno in deloma posredno kontrolo Beograda. Tako ima še danes Beograd odločilno vlogo pri dopuščanju gospodarskega razvoja in odločuje o usmerjanju kapitalnih dobrin. Skozi dvajset let sistematično odtuja akumulacijo iz Slovenije in jo dodeljuje neslovenskim predelom. Podatki iz raznih virov se zelo približujejo mnenju, da Slovenija daje povprečno eno tretjino svojega narodnega dohodka Beogradu, vsaj kar se tiče dobe 1950-1960. Na ta način seveda zavirajo rast kapitala, ki je najbolj produktiven v Sloveniji. Tako zmanjšujejo možnost hitrejšega dviga na-

rodnega dohodka ne samo Slovenije, ampak cele Jugoslavije.

Razvoj industrije zavirajo tudi ozka grla v proizvodnji energije kakor tudi precejšnja zanemarjenost v železniškem prometu. Šele v zadnjih par letih so slovenske oblasti same financirale elektrifikacije tržaške in gorenjske proge - sicer pa so bile slovenske železnice skoraj popolnoma zanemarjene zadnjih petdeset let pod dvema Jugoslavijama.

Ni treba še posebej omenjati, kako so gozdovi izčrpani zaradi divjega sekanja v povojnih letih; gozdno bogastvo je vedno manjše in papirnice imajo že velik problem, kje najti surovine. *Poljedelstvo in živinoreja se borita s klasičnimi težavami ideološko okorelega režima, ki žrtvuje gospodarski uspeh za nebulozne socialistične kombinacije.*

Terciarne dejavnosti so se v povojnih letih nekaj razvile, predvsem pomorski in letalski promet ter turizem. Koper, mesto ob slovenski obali, se, čeprav počasi, oblikuje v pomembnejše pristanišče, kljub veliki opoziciji s strani zveznih oblasti, ki mu odtegujejo ne samo pomoč ampak celo kredit.

Na podlagi Vogelnikove študije, je letni demografski prirastek v Sloveniji dosegel višek 1960 (preko 1% letnega povečanja prebivalstva), sedaj pa (po njegovi srednji varianti) pada: od letnega prirastka 0.9% v letu 1965 bo prišel na 0.67 v začetku osemdesetih let. Začasno ugodne razmere bodo povečale število delovne sile posebno v dobi 1965-1970 in sicer na preko 10,000 letnega povečanja; nato pa bo sledil padec na 7,700 letnega povečanja v drugi polovici osemdesetih let. Ob povečanju števila starejšega prebivalstva s podaljšanjem povprečne življenjske dobe (zboljšanje zdravstvene službe) bo breme vzdrževanja upokojenih vedno bolj težilo stalno zmanjšujočo delovno silo.

Čeprav je avtor precej optimistično nastrojen in raje poudarja pozitivne vidike razvoja in ne razteguje slabosti in težav - včasih jih brez posebne upravičenosti zamolči - vendar je celotno razpravljanje stvarno in na intelektualni višini. Tako je eden prvih, ki je na slovensko gospodarstvo in njegove razvojne probleme apliciral namesto sentimentalnega zanesenjaštva in apriornih političnih konceptov, načela ekonomske znanosti. Integral je v svoji študiji vse pomembne faktorje eko-

nomsega razvoja: rast prebivalstva, kvalitetno izboljševanje delovne sile preko vzgoje in tehničnega usposabljanja, varčevanje, mobilizacijo prihrankov za formiranje kapitala, tehnične spremembe in aplikacija tehničnih novosti, kakor tudi politični okvir in gospodarsko razpoloženje dobe. Tako je nehote odprl javno debato, ki smo se je Slovenci na tej višini doslej dosledno izogibali. Presega pač lokalne politične vidike in zahteva gotovo ekonomsko izobrazbo.

Prav ob branju tega dela, človek nehote odkriva velike praznine, ki bi jih morali izpolniti v bodočih študijah. Samo ob in na podrobnejših monografijah, bo pozneje možno napraviti izčrpniji pregled razvoja slovenskega gospodarstva. Šele ob jasnejših pogledih na dejansko stanje bodo mogli ljudje dejani ugotoviti spremenljive postavke, ki bi jih bilo možno kontrolirati in jih izpostaviti vplivu, ki bi pospešil gospodarski razvoj. Na takih resnih temeljih moremo upati, da pridemo nekoč do tistega prepotrebne spoznanja, kako si moremo graditi prihodnost. Materialne osnove so potrebne, saj kakor je nekoč Vogelnik zapisal, narod beračev še nikoli ni ustvaril velike kulture. Janez Arnež

CERKEV IN RAZVOJ OKOLJA

Novi svet je večji in manjši od sveta, ki ga zapuščamo: večji, vkolikor se aktivno udeležuje zgodovinskega razvoja višje število ljudi - stev in družbenih skupin, manjši pa, ker imajo dejanja vseh teh ljudstev in skupin ne le krajevni ampak svetovni odmev in vpliv. Še pred petdesetimi leti je svet vodila Evropa. Azijski, afriški in do neke mere celo ameriški problemi so se reševali v uradih kolonialnih ministrstev evropskih vlad in na zasedanjih upravnikov evropskih korporacij. Burska vojska ali napad Indijancev na kako naselje ali poplava na Kitajskem so bile Slovencem le zanimive posebnosti. Danes pa zna biti bitka v Vietnamu za nas važnejša od kanadskih državnih volitev, in socialne razmere v Kerali odločilnejše od napredka jeklene industrije v severni Ameriki.

Na ta novi svet nas polagoma pripravlja drugi vatikanski koncil. Kot vsako živo bitje nagonsko reagira na spremembo v okolju, tako se Cerkev takorekoč instinktivno pripravlja, da bo mogla biti kos svetu, ki se poraja. Omenimo le dva zgleda: obnovo liturgije in svobodo vesti.

Novi svet, ki je poln nam do zdaj neznanih in zato često neprijetnih in vznemirljivih glasov, je pretežno nekrščanski. Celo v starem svetu izgublja krščanstvo tisto moč in po-

membnost, ki jo je še pred kratkim uživalo. Zdi se, da je za vedno konec dobe, ko so bile cele dežele stoo odstotno krščanske. *Obnovo liturgije* moramo gledati v luči tega dejstva. Pred petdesetimi leti si je Slovenec še mogel privoščiti "luksus" več ali manj dolgočasne maše v nerazumljivem jeziku. Ni namreč tako krvavo potreboval tiste duhovne in moralne podpore, ki mu jo nudi krščanska občina združena med seboj v evharističnim Gospodu. Kajti vse njegovo okolje je dihlo vero: cerkvice na gričih, znamenja ob poteh, kmečko delo in navade, krajevna imena, narodne pesmi itd. Modernemu kristjanu pa nudi nedeljiska maša včasih edino priložnost srečati ljudi istega mišljenja in se okrepiti ob njih veri. Cerkev skuša doseči, da bo maša postala spet pravo doživetje, ne le v izključno "duhovnem" smislu, pač pa tudi v družbenem in naravnem pomenu besede. Dopovedati nam hoče, da pri maši nismo sami z Gospodom; Kristus pride k nam v družbi udov svojega Telesa. Prijateljstvo in ljubezen, ki naj vlada med kristjani, se mora pri maši bolje izraziti, kot se je do zdaj.

Svoboda vesti je bila od vsega začetka bistven del cerkvenega nauka kot predpogoj prave in iskrene vere. kajti Bog hoče, da se človek svobodno odloči zanj. Toda v sto-

letjih, ko je bilo krščanstvo vera družbe in države, je nismo poudarjali. Neodvisnost mišljenja smo v praktičnem življenju nevede in nehote ovirali, ker smo pač branili okolje, ki nam je clajševalo življenje po veri. Tudi si našim prednikom ni bilo treba beliti glave o njihovih dolžnostih v danem položaju - popočasi spreminjajoče se vsakdanje navade so bile prežete s krščanstvom. Danes je drugače: v bolj in bolj nekrščanskem okolju se mora kristijan naučiti samostojnega mišljenja in si privzojiti pogum za dejanja, do katerih je okolje nevtralnno, če ne nasprotno. Ker teologom naglica in raznolikost razvoja često preprečuje izdelavo podrobnih smernic za vsak problem, ki ga srečamo, se moramo navaditi, da bomo znali misliti zase. To seveda ne pomeni, da si vsakdo ustvari svojih deset zapovedi. Božjo voljo moramo zmeraj ubogati. Toda so slučajii, v katerih je prizadeti posameznik skoro edini, ki ima znanje potrebno za odločitev po ne takoj razvidni božji volji.

Glavni razlog za poudarek svobode vesti pa je brez dvoma nezogibno naanienie moderne družbe k večje kolektivnosti. Človeka, ki je v nevarnosti, da se zaubi v masi, skuša Cerkev rešiti brezosebne enoličnosti. Čredarstva je namreč danes več, kot aa je bilo najbrž kdaj koli v zgodovini. A. A.

ŠKOF DR. GR. ROŽMAN IN SLOVENCİ V TORONTU

Že pred dobrimi štirimi meseci sem bil naprošen, da bi nekaj napisal za "Slovensko Misel", ki bo izšla za 20 letnico slovenske emigracije. Odločil sem se za gornji naslov.

1. Statistika.

V desetih letih, to je od 1949 do 1959, je škof Rožman prišel v Toronto devetindvajsekrt. Od tega je v treh primerih Toronto bil samo vmesna postaja na škofovi poti, in sicer dvakrat med Slovence v Montreal, enkrat pa med Slovence, ki žive na severu provinc Ontario in Quebec. Pri vseh ostalih obiskih je pa bil Toronto cilj škofovega potovanja in dušnopastirskega dela.

Torontu je škof Rožman izvršil 42 različnih duhovniških oziroma škofovskih opravil. Ta opravila se razvrstijo takole:

- 1 misijon
- 2 velikonočni obnovi
- 9 zaprtih duhovnih vaj
- 1 štiridnevnic
- 2 tridnevnic
- 3 štirideseturne pobožnosti
- 6 delitev zakramenta svete birme
- 5 vodstvo romanja v Midland
- 2 novomašni pridigar
- 1 sprejem novih članic v Marijino družbo
- 1 sprejem novih članov v Društvo Najsv. Imena Jezusovega
- 5 opravil glavno nedeljsko službo božjo s pridigo
- 1 govor o škofu Baragu (Brennan Hall)
- 1 govor v župnijski dvorani ob dnevu župnijskih verskih in katoliških organizacij
- (1) opravil prvo sv. mašo s pridigo v novi cerkvi Marije Pomagaj
- (1) ponovil svojo zlato mašo

Razvrstitev ni kronološka. Podatki so do 1. 1955 tuintam v malenkostih morda pomanjkljivi. Pozveti so po "Božji besedi" (šte. 7. 1953) in iz letnikov 1955 do 1960 vključno. Žal mi ni bila na razpolago celotna "Božja beseda" od začetka njenega izhajanja do 1954 vključno. Iz tega leta sem imel pri roki samo posebno izdajo "Božje besede", ki je izšla za blagoslovitev cerkve Marije Pomagaj. Ostale podatke sem vzel iz škofovih pisem, ki jih vsa hranim in obsegajo čas od 1948 do 1956 vključno. V 1. 1952 je najina korespondenca izostala.

Škofova pisma in "Božja beseda" se v poročilih večkrat dopolnjujejo. Oba vira sta mi dala snov tudi za celotni članek. Kaj malega sem napisal tudi po spominu.

II. Kaj je škofa Rožmana vleklo k torontskim Slovencem?

Škof Rožman je v Toronto rad prihajal. To kaže tudi gornji pregled njegovih obiskov. Rev. Julij Slapšak mi je nekoč povedal, da je na škofa že pri prvem obisku (29. VII. do 8. VIII. 1949) ugodno vplival življenski optimizem naših mladih naseljencev v Torontu. Pri obiskih drugih skupin so ga bivši begunci oblegali z vprašanjem: "Prezvizišeni, kdaj pojdemo domov?" V Torontu ga tega nihče ni vprašal. Škof je videl, da so ti mladi ljudje polni načrtov za bodočnost: poročili se bodo, potem si bodo čimprej kupili svoje hiše, nato bodo začeli kako podjetje na svoje, in podobno. Pri vsakem nadaljnjem obisku je škof imel priliko prepričati se, da je podjetnost naših naseljencev v Torontu postajala vedno večja.

Vendar to ni bilo tisto, kar je škofa vleklo v Torontu.

Še manj je prihajal tja na izlet ali na oddih. Če smo ga vabili, da bi ostal nekaj časa pri nas na oddihu, je odgovoril: "Najlaže in najhitreje se odpočijem "doma" v Clevelandu." (Pismo 15. III. 1955.)

1. Škofa je vleklo v Toronto to, kar ga je vleklo tudi k drugim slovenskim vernikom, raztresenim po svetu: skrb za njihove duše.

V internaciji v Celovcu je 7. oktobra 1947, na praznik Rožnovenske Kraljice, napisal "Nadpastirsko besedo v slovo "tistim svojim vernikom, ki so se "začeli najprej iz Italije seliti čez morje v daljne dežele južne Amerike". Tem so kmalu sledili tudi tisti, ki so se selili čez morje v severno Ameriko, v Združene države in v Kanado. Vsem tem škof naroča: "Ostanite Bogu in njegovim zapovedim zvesti, živite s sveto Cerkvijo povsod, kjer boste." Da je jim šest navodil. "Vtisnite si v spomin sledeča navodila, ki vam jih iz očetovskega srca dajem na pot: 1. Ohranite si živo vero in utrdite se v njej, da se vam ne bo omajala. 2. Imejte liubezen in usmiljenje med seboj. 3. Molitev pridno gojite. 4. Marijo častite. 5. Araelom varuhom se priporočite. 6. Zakramente redno prejemajte." Na koncu pa je zapisal: "Ni se mi izpolnila prirčna želja, da bi vas bil mogel kdaj obiskati ali se pred vašim odhodom od vas posloviti. Naj bo ta za me bridka odnoved darovana Bogu za spreobrnjenje grešnikov."

Ko mu je pozneje bilo omočno, da je na svetu obiskoval vernike svoje škofije in druge slovenske katoličane, je bil glavni namen njegovih obiskov, da jim je te nauke osebno, z živo govorno besedo

vedno znova na srce polagal. To je bila vsebina vseh njegovih nagovorov in pridig na misijonih in na zaprtih duhovnih vajah ter ob tolikih drugih priložnostih.

Prav te nauke je neprestano ponavljal tudi Slovencem v Torontu. Njihov dušni blagor mu je tudi tukaj bil glavni smoter. Če tega vsaj v neki meri ne bi mogel doseči, ne bi prihajal med nje. Preden se je odločil za prvi obisk v Torontu, je hotel vedeti, ali je čas za to že primeren ali ne. "Ne bi rad s svojim obiskom bil ovira Vašega dela tam; kajti gotovo bodo rdeči stari naseljenci zoper ta obisk in ne bi hotel biti jaz ovira, da ne bi mogli teh starih pridobiti za cerkveno življenje", mi je pisal 23. maja 1949. Ko smo mu ta pomislek razpršili, se je odločil, da pride. V drugem pismu pred prihodom je na koncu značilno pripomnil: "Bog daj, da bi mi bil nameravani obisk mogoč in da bi bil v tolažbo in zveličanje duš." (7. julija 1949.)

Tolažba in zveličanje duš! To je bila vodilna misel vseh škofovih obiskov v Torontu in drugod.

2. Škof Rožman je med Slovenci v Torontu doživel mnogo duhovnega veselja.

Slovenski verniki v Torontu so se radi udeleževali pobožnosti, katere je vodil škof Rožman. S spoštovanjem so poslušali njegove očetovske nagovore in z velikim zanimanjem so se zatekali k njemu v spovednico. Spoznali so v njem razumevajočega in prizanesljivega spovednika. Zato je njegova spovednica bila vsakokrat zelo oblegana. Vedno znova so si želeli škofa Rožmana tudi za voditelja zaprtih duhovnih vaj, čeprav so že več let poslušali njegova premišljevanja. Ko smo ga že četrto zaporedno leto prosili za duhovne vaje za žene in dekleta, jih je le nerad sprejel. A ker je bila zadrega za voditelja, se je vdal, toda s pripombo: "Torej ne preostane nič, v božiem imenu bom poskusil . . . Privoščil pa bi udeleženkam soredmembo - pa če ne gre . . ." (Pismo 1. maja 1956.)

Tako je škof Rožman štirikrat vodil zaprte duhovne vaje za žene in dekleta, in petkrat za moške in fante. Poleg tega pa osemdnevni misijon (10. II. - 18. II. 1951.) in dvakrat velikonočno duhovno obnovo (6. IV. - 11. IV. 1954 in 27. III. - 1. IV. 1958).

Koliko milosti so slovenski verniki v Torontu prelieli po posredovanju škofa Rožmana in koliko notranjega veselja je pri tem doživel sam,

ko je videl, kako ga Bog uporablja kot orodje, da vodi duše k njemu.

Škof Rožman pa se je iz srca veselil tudi uspehov, ki so jih drugi imeli v dušnopastirskem delu med slovenskimi verniki v Torontu. L. 1956 (18. marca do 1. aprila) je župnija Marije Pomagaj prvič obhajala štirinajstdnevni misijon, kakor je v navadi v Sev. Ameriki, prvi teden za žene in dekleta, drugi teden za moške in fante. Voditelj je bil Rev. Karel Wolbang, C.M. Misijon je izredno dobro uspel. Po misijonu je takratni župnik prejel od škofa Rožmana pismo, ki se začinja: "Ko sem danes v Kanadski Domovini prebral poročilo o misijonu pri Vas, sem bil resnično vesel. Hvala Bogu. Sicer jih je ostalo še nekaj, ki se niso dali zajeti, pa 100% uspeha kraljestvo božje na zemlji nikdar ni in ne bo doseglo, ker pač Bog vsakemu pušča svobodo volje - in s tem zasluženje ali krivdo." (10. IV. 1956.)

3. Zelo rad je škof Rožman vodil slovensko romanje v Midland.

Menda si je Midland osvojil škofovo srce že tedaj, ko je prvokrat romal s torontskimi Slovenci na ta z mučeniško krvjo posvečeni kraj. To je bilo 27. avg. 1950. Njegova prva pridiga v Midlandu je bila o mučeništvu: "V krvi mučencev je Bog slavljen z zvestobo do smrti", je bila glavna misel tega govora. Med drugim je tudi rekel: "Dokler smo živeli v redu in miru in smo uživali versko svobodo brez preganjanja, nas vprašanje mučeništva ni vznemirjalo . . . Zdaj pa vraščanje mučeništva žge v naših dušah." To vprašanje je žgalo nas vse, najbolj pa našega škofa, saj je bila večina naših mučencev iz njegove škofije.

Zato je vselej rad ustregel prošnji, da bi vodil naše romanje. Zdi se, da se je že kar veselil tega dne. V zgoraj navedenem pismu pravi, da je zvedel za hudo bolezen, ki je v postu 1956 napadla župnika pri Mariji Pomagaj, nato pa potoži, da je tudi sam zbolel za močno gripo, ki ga je v San Francisco za več tednov položila na bolniško posteljo, pa ga tudi po vrnitvi v Cleveland kar noče pustiti, čeprav je mislil, da jo je že premaal. Na koncu pisma pa pravi: "Upam, da bo vse dobro in bodo tudi boleznih utihnile, ko bomo romali v Midland. Bog daj!"

Posebno pomembni sta bili romanji 1. 1953 in 1955.

Prvo, ki se je vršilo 23. avgusta, je bilo združeno s "spravnim dnevom Slovencev v Kanadi", da bi Bogu dali zadoščenje za grehe človeštva, posebej Slovencev doma in v izseljenstvu. Obenem smo s tem dnevom obhajali tudi desetletnico posvetitve slovenskega naroda brezmadežnemu Srcu Marijinemu in

spokorne procesije na Rakovnik (1943.) Tako je zapisano na spominskih podobnicah (ki so za to priliko bile tiskane. (Naslovna stran je delo kiparja Franceta Goršeta in predstavlja kanadske mučence, pod njimi je slika Marije Pomagaj.) Zjutraj je bila škofova maša. Popoldanska slovesnost se je začela s premišljevanjem križevega pota zunaj cerkve. Škof Rožman je imel uvodno premišljevanje. Podal pa je misli še k 1. in 14. postaji ter zaključno misel. Misel 1. postaje je bila: Zadoščujmo z Jezusom za vse krivične sodbe ljudi. Misel 14. postaje: Vera v vstajenje mrtvih in v plačilo za trpljenje. Obenem zadoščevanje za grehe materializma, ki uči, da je s smrtjo vsega konec. - Po križevem potu je bila v cerkvi škofova pridiga in litanije s posvetitvijo brezmadežnemu Srcu Marijinemu. (Po osnutku premišljevanj za križev pot. Kopia)

V decembru 1. 1954 je škof Rožman vsem slovenskim rojakom v izseljenstvu poslal pismo, v katerem jih spominja na skupno pobožnost prvih petkov in prvih sobot, ki smo jo med vojno opravljali doma. "Zadnje skupno pobožnost prvih sobot smo končali 5. maja - in nato odšel. V maju 1955 nam bo minilo deset let v tujini. . . Istočasno bo desetletnica enega najzgodovinskih dogodkov v slovenski zgodovini: množičnega umora blizu deset tisoč fantov in mladih mož, ki so bili koncem maja 1945 pod prevaro vrnjeni v roke krvnikov, ki so jih po groznem mučenju na domačih tleh pobili. . ." "Za to dvojno desetletnico", tako piše škof dalje, "prihajam pred vas s predlogom: Zopet se duhovno združimo in skupno, kot nekdanj doma, opravimo pobožnost petih prvih sobot, kakor jo želi brezmadežno Srce Marijino. Začnimo s prvo soboto v februarju (5. februarja 1955). da končamo s prvo soboto v juniju (4. junija). . . Ob koncu te skupne pobožnosti bomo obnovili - vse družine, vsak posameznik - posvetitev brezmadežnemu Srcu Marijinemu; kateri pa še niso, se bodo ob tej priliki prvič posvetili." (Božja beseda", 1955 šte. 8.)

Temu škofovemu pozivu so se tudi Slovenci v Torontu, zlasti bivši begunci, v velikem številu odzvali. "Božja beseda" 1955 je objavila v šte. 4. - 6. za vsako prvo soboto kratko premišljevanje, ki ga je napisal škof Rožman. Romanje v Midland, ki je bilo 26. junija, pa smo porabili, da smo počastili spomin naših padlih žrtev in obnovili posvetitev brezmadežnemu Srcu Marijinemu. Škof Rožman je dopoldne daroval šv. mašo. Popoldne pa smo tudi tokrat najprej opravili pobožnost križevega pota zunaj cerkve, v cerkvi pa je škof imel lep govor o pomenu naše prve posvetitve do-

ma in njene ponovitve sedaj v tujini. Prva posvetitev doma - tako je izvajal - nas je pripravila za skrajne žrtve, nekatero za mučeništvo, druge za begunstvo. Na kaj nas Marija pripravlja sedaj, ko svojo posvetitev obnovljamo? je škof vpraševal. Ali na nove žrtve? Ali na novo dobo živega krščanstva? Končal pa je takole: "Zaupajmo sebe in svoje, žive in mrtve njej - Mariji - in ne plašimo se! Pogumno, na njeno roko oprti, stopajmo naprej! Če ne prihaja velika doba vidnejše zmage Kristusove, pa bomo posamezni, eden za drugim - po Marijinem vodstvu - vstopili v slavo njegove Sina - Jezusa!" ("Božja beseda", 1955 šte. 8.)

4. Ko je v adventu 1. 1949 izšla prva številka "Božje besede", jo je škof Rožman toplo pozdravil. Uredniku je tedaj takole označil njen pomen: "Božjo besedo" sem dobil in deloma že prebral, prvo številko vso, drugo pa še ne vso. Dobro ste naredili! Zelo potrebno je, da se (slovenski verniki!) vsaj na ta način povežejo s cerkvijo in duhovnikom, ker sicer bodo prej ali slej utonili v versko brezbriznem okolju. Videl sem v Argentini Staroslovence iz Goriške in Primorja, kako so razmeroma versko popolnoma se odtujili in življenjske zmaterializirali, ker niso imeli stika s slovenskim duhovnikom. Prvi čas (podčrtal škof) je odločilen, tisti čas namreč, ko jezika še ne znajo toliko, da bi razumeli pridigo ali da bi mogli opraviti spoved. Od začetka jim je še nekoliko dolgčas po službi božji, po slovenski cerkveni pesmi, po praznikih in svetih obhajilih; polagoma otopijo in ko se prepričajo, da se da živeti tudi brez "cerkvene vernosti", da se ne počutijo nič slabše i.t.d. - so zgubljeni - in če pride slovenski duhovnik, jih le zelo težko in redko more pridobiti." (Pismo 2. 1. 1950.)

Škof Rožman se je rad odzval prošnji in je za list večkrat napisal kak članek ali dovolil, da je bila objavljena ta ali ona posebno važna pridiga, ki jo je imel v Torontu ali v Midlandu.

Prva štiri leta je "Božja beseda" bila razmnoževana. Letnik 1954 je bil že tiskan. Ko je škof preiel prvo tiskano številko, se je lista še bolj razveselil: "Dobil sem zadnje številko Božje besede. Lepo je tiskana. da napravi zelo ugoden vtis. Tudi klena vsebina, se mi zdi, v tisku še boljše učinkuje kot v prejšnji obliki. Hvala Bogu!" (Pismo 31. 1. 1954.)

Med podporniki "Božje besede" je navedeno tudi ime škofa Rožmana. Ob neki priliki je daroval zanj 50 dolarjev. ("Božja beseda 1956, šte. 2.)

5. Najbolj pa je škof Rožman živel s cerkvijo Marije Pomagaj.

Nihče ni mogel naprej videti, kako se bo dušno pastirstvo med Slovenci v Kanadi in posebej v Torontu razvijalo. Ko se je pisec tega članka, ki je takrat bival še v Španiji, začel s škofom Rožmanom dogovarjati o možnosti svojega delovanja v Kanadi, mu je škof med drugim odpisal tole: "Vsaj eden (podčrtal škof) duhovnik naš v Kanadi mora biti "leteči" misijonar, ki bo toliko prost in neodvisen, da bo mogel po mili volji in po potrebi potovati po vsej državi - seveda če bo imel za to sredstva." Dalje omenja, da so se štiri slovenski duhovniki iz Spittala javili za Kanado, dasi je zelo skeptičen, ali bodo dobili dovoljenje ali ne. Nato pa dostavlja: "Seveda bi tudi Vi ne bili odveč v Kanadi, čeprav bi se posrečilo priti označenim štirim tja. Zaradi velike oddaljenosti bi bili vsi potrebni, a kako bi od tu (namreč iz USA) mogli v Kanado, ne vem." (pismo 11. sept. 1948. Škof je bil tedaj že dober mesec v USA.) Deset dni pozneje je dospelo drugo pismo: "Pridite sem (v USA) - in od tu v Kanado. . . Dela bo tam več kot za tri duhovnike. Sicer pa je se vprašanje, kdaj (podčrtal škof) bodo prišli tisti, ki se odpravljajo tja iz Spittala." (Pismo 22. sept. 1948.)

Slovenci v Torontu so spočetka imeli službo božjo skupaj s Hrvati v poljski cerkvi Marije Čenstohovske. Ob svojem prvem obisku v Torontu pa je škof Rožman tedanjemu nadškofu, kardinalu James C. McGuiganu in njegovemu pomožnemu škofu Benjaminu Websterju izročil spomenico, v kateri ju prosi, da bi si Slovenci smeli organizirati svojo lastno službo božjo, ločeno od Hrvatov. Odgovor je bil pozitiven. S prvo adventno nedeljo 1. 1949 smo začeli z redno slovensko službo božjo v cerkvi Marije Karmelske (Mount Carmel). Škof Rožman je na to vest takole odgovoril: "Veseli me, da je slovenska služba božja zopet pod varstvom Matere božje. So tako najboljše zavarovani. Naj jih čim več - vse - pritegne." (Pismo 2. 1. 1950.)

Pobuda za lastno cerkev je prišla iz vrst slovenskih vernikov samih. Tudi škof Rožman se je za to veliko zadevo takoj začel zanimati. Sprva sicer ni mogel verjeti, da bi Slovenci v Torontu bili finančno sposobni postaviti si lastno cerkev. Ko je pa videl, da je volja večine nezlomljiva in darežljivost velika, se je tudi on z vso svojo velikodušniško dušo oklenil te od Boga navdihnjene misli.

Ko se je gradnja pričela, s kakšno liubeznijo je tedaj spremljal to delo slovenskih vernikov v Torontu! Skoraj v vsakem pismu se ga dotakne." (Druge) Vaše vesti

so - hvala Bogu - vesele in zanimive. Le zaupajmo prav ostroško Mariji in jo prosimo, naj vso zadevo svoje cerkve vzame v svoje roke. Vas pa in vse sodelavce (v materialnem in duhovnem pomenu) razsvetljuje in jim svetuje, kako naj najbolj uspešno delajo, da se vse v večjo čast božjo dovrši." Z dvajset tisoč dolarji so pozno v jeseni 1953 začeli graditi dvorano, za katero je bil proračun 37.000 dolarjev. Zato je škof v istem pismu še enkrat zapisal: "Zdaj pa rokave zavihati, pa Mariji še 17.000 naberačiti! Bo šlo!" (Pismo 1. dec. 1953.)

Prišla je zima. Škofa je skrbelo, ali mraz dela ne ovira. "Če je pri Vas tako mrzlo kakor nekaj dni tu v Clevelandu, potem so morali zidarji z delom prenehati. Radi poznega začetka dvomim, da bi bila dvorana do dogovorjenega termina gotova, je pač vis maior." Še enkrat se v istem pismu povrne na zidanje cerkve: "Naj Marija s svojo priprošnjo podpira Vas in vse, ki sodelujejo pri cerkvi." (Pismo 31. 1. 1954.) V zgodnji pomladi je dobrega škofa ponovno zaskrbelo, kako je z delom pri cerkvi: "Ako je tudi v Torontu toliko snega in mraza kakor tukaj (v Clevelandu) že dalje kot en teden, ne morejo na gradnji cerkve ničesar delati. Pa upam, da vihar in mraz ni segal tako daleč." (Pismo 6. marca 1954.) Ko se je v temeljih na enem mestu pokazala razpoka, ki se je podaljšala tudi v zid na tistem mestu, je škof zopet prišel z dobrohotnim nasvetom: "Ali ne bi kazalo, dati pregledati, ni-li talna voda ozir. kak vodni tok tam, kjer zidovje poka. Kajti dozdej bi se po zmrznenju dvignjeni svet moral že popolnoma vleči - se mi zdi." (Pismo 7. maja 1954.) In zopet ga je močno razveselil uspeh prvega žrebanja v korist cerkve: "Hvala Bogu, uspeh je res dober - in slovenski ljudje v Kanadi so se res dobro izkazali; ker rdeči niso nič prispevali, je vse prav za prav le dar in delo vernih in za župnijo navdušenih ljudi." (Pismo 12. junija 1954.)

Delo je kljub velikim oviram in celo namernemu zaviranju napredovalo ter se bližalo koncu. A tudi zadnji mesec je bil poln skrbi. Škof pa je vedno bolj živel in čustvoval z nami: "Brezmadežna naj Vama obema pomaga v skrbeh in delih, ki Vaju neposredno pred končanjem še čakaio." (Pismo 12. nov. 1954.) V mislih ima tedanjeega župnika in njegovega pomočnika, Rev. J. Kopača, C.M.

Morda ni nikdar nobenega povabila tako rad sprejel kakor to, ko smo ga prosili, da bi on prvi v novi cerkvi opravil daritev sv. maše in vodil štiridnevno, s katero se bomo pripravili na blago-

slovitev cerkve, ki je bila določena za 19. december 1954.

A še na praznik Brezmadežne, ko je za večer bila napovedana prva maša, je bilo dela še vedno ogromno, zlasti s postavljanjem cerkvenih klopi. Bog ve kolikokrat je škof tisti dan prišel pogledat v cerkev in dvomil, ali bo do večera vse končano. Toda Marija, kateri je naše delo tolikokrat izročal, je pomagala. Škof Rožman je na ta nepozabni dan 8. decembra 1954 mogel zvečer ob sedmih darovati prvo sv. mašo v novi cerkvi in prvokrat oznanjati božjo besedo svojim ljublim vernikom.

Kakor oče svojim otrokom, ko si zidajo nov dom, tako je škof Rožman stal ob strani slovenskim katoličanom v Torontu, ko so zidali dom svojemu Bogu in sebi.

Svoje misli o novi cerkvi je napisal v vsebinsko polnem članku "Pomen slovenske cerkve v Torontu". Objavljen je bil v posebni izdaji "Božje besede", ki je izšla za blagoslovitev cerkve pod naslovom: Marija Pomagaj v Torontu. V članku pokaže škof pomen nove cerkve najprej za Slovence v Torontu, potem pa za Slovence v Kanadi sploh. "Župnijska cerkev je vidni delovni center organizma fаре. Ni še dovolj, da je kdo vpisan za farana; treba je, da so župljani združeni okrog oltarja, na katerem se Kristus za nje daruje, kjer v tabernaklju pod podobo kruha prebiva za župljane, kjer jim pripravljata daritveni obed in hrani njih duše s svojim lastnim presvetim telesom. Od oltarja tečejo najobilnejše milosti, z oltarja se dviga najsvetejša žrtev pred prestol božje pravičnosti v zadoščanje ze grehe faranov in v čast božjo, ki mu je mi zadostne dati ne bi mogli."

Škof Rožman je sestavil tudi posebno molitev k Mariji Pomagaj v Torontu, ki se začneja z besedami: "Marija Pomagaj, milostno sprejmi to cerkev, ki smo Ti jo postavili v Tvojem letu in Ti jo s hvaležnimi srci poklanjamo . . ." Škof jo je 8. dec. 1954 sam prvič molil z nami. Cerkev je bila gotova ravno za zaključek Marijinega leta.

Škof Rožman je bil tudi njen največji dobrotnik. Morda ni noben slovenski faran v Torontu do tistega časa zanjo toliko tudi denarno žrtvoval kakor on. Številke, ki izražajo njegovo radodarnost, se naštejejo v "Božji besedi" 1953-1954 in tudi še v poznejših letnikih. Morda mnogi župljani pri Mariji Pomagaj ne vedo več, da je barvano okno Marijinega vnebovzvetja v njihovi cerkvi dar škofa Rožmana. ("Božja beseda" 1955, šte. 9.) In ko slišijo peti orgle, naj se spominjo, da je škof Rožman v letu svoje zlate maše tudi zanje daroval 146

dolarjev. Znal pa je cerkvi pridobiti tudi precej velikodušnih dobrotnikov, zlasti v Clevelandu.

Škof je vprav v tej cerkvi užil največ duhovnega veselja med torontskimi Slovenci. Trikrat je v njej vodil štirideseturno pobožnost, vsaj petkrat je v njej delil zakrament svete birme, mnogo je v njej pridigal in spovedoval. Doživel je v njej dve pristno slovenski novi maši, kakor je tudi vsa služba božja bila v njej po besedi in duhu popolnoma slovenska, kar v drugih slovenskih župnijah v USA ni bilo več tako.

Vesel je bil tudi odlikovanja, ki ga je tedanji župnik prejel tik pred blagoslovitvijo cerkve. "Pravkar sem prebral kanadsko stran Am. Domovine od 8. febr. - Iz vsega srca Vam čestitam k priznanju, ki ste ga prejeli. Resnično sem vesel tega spričo nešteti ovir in nasprotstev, ki ste jih prestali pri delu za župnijo. Bogu bodi hvala! In naj bo ta križec nekako poroštvo za bodoči božji blagoslov v pastiriranju." (Pismo 12. febr. 1955.)

6. Še eno veselje je škof Rožman v Torontu vedno doživel. Vsakokrat je bil dobrodošel pri tedanjem torontskem nadškofu, Njegovi Eminenci kardinalu McGuiganu.

Kardinal je škofa Rožmana zelo cenil in je to ob vsaki priliki tudi pokazal, najbolj tedaj, ko se je 1. sept. 1957 osebno udeležil ponovitve škofove zlate maše v cerkvi Marije Pomagaj. Tistikrat je kardinal velik del svojega govora v cerkvi posvetil škofu Rožmanu, katerega je imenoval junaka in dobrega škofa. ("Božja beseda" 1957, šte. 10, str. 235.)

Škof Rožman je imel v Torontu stalno jurisdikcijo, to je pravico maševati, pridigovati, spovedovati in birmovati. Za druge duhovnike, ki so prihajali v Torontu v dušnopastirsko pomoč, je župnik moral spovedno jurisdikcijo vedno posebej prositi.

Kardinal se je s škofom Rožmanom večkrat posvetoval, posebno kadar so se spori med posameznimi skupinami v župniji tako zaostriili, da je njih odmev prišel do same škofije.

Zdi se, da je kardinal zelo upošteval mnenje škofa Rožmana, ki je razmere med Slovenci pač bolje poznal, kakor jih je spočetka mogel spoznati kardinal. Pripomniti pa je treba, da ima kardinal poseben dar spoznavanja ljudi in njihovih namenov, zato se je tudi sam navadno dobro znašel v situaciji in je pravde na splošno pravilno razsojal.

Po škofovi smrti je kardinal James C. McGuigan še enkrat poka-

zal svoje globoko spoštovanje do njega. Poslal je pismeno sožalje, naslovljeno "na drage slovenske katoličane". V njem pravi med drugim, da se gorečnost škofa Rožmana za duše kljub begunskemu življenju nikdar ni zmanjšala. Zaključuje pa sožalno pismo takole: "Naj bi spomin na pokojnega škofa Rožmana v Vaših srcih nikdar ne zamrl, ampak živel naprej in Vam dajal poguma in moči, da bi sledili njegovemu zgledu in posnemali njegove kreposti, posebno njegovo resnično ponižnost, duha molitve, ljubečo predanost božji volji in njegovo nesebično gorečnost za božjo slavo in zveličanje duš." ("Božja beseda", 1. januarja 1960, šte. 1, str. 2-3.)

Lepše in točneje veliki kardinal velikega slovenskega škofa ni mogel označiti.

7. Za novo mašo Rev. Franka Skumavca, ki je bila 7. junija 1959, je škof Rožman zadnjikrat bil v Torontu. Novomašna slovesnost dopoldne, pri kateri je bil slavnostni govornik, in birmovanje 27 slovenskih otrok popoldne je bilo zadnje veliko duhovno veselje, ki ga je škof Rožman doživel med slovenskimi verniki v Torontu in v Kanadi sploh.

Ko so mu po končanih slovesnostih zastopniki snujoče se nove slovenske župnije v New Torontu pokazali stavbišče za novo cerkev in župnišče ter ga spomnili na to, da bo kmalu mogel prihajati tudi med nje, jim je škof mirno in vdano odvrnil: "Mene čaka samo še grob!" Ni si prikrival, da smrt že steguje po njem svoje koščene roke. Dobro štiri mesece pozneje ga je res položila v grob. Tedaj so zajokala vsa verna slovenska srca doma in po svetu. Vsi smo vedeli, da mu je teža križna izkopala prezgoden grob.

Dodatek. Za dopolnilo h gornjemu članku dostavljamo, da je škof Rožman večkrat obiskal Slovence tudi v drugih krajih Kanade.

V torek 2. avgusta 1949 je prvič obiskal slovensko izseljensko skupino v Montrealu. Tam je v sredo 3. avgusta v slovaški cerkvi sv. Cirila in Metoda našim ljudem maševal in pridigal, birmal eno odraslo dekle in dve deklici ter podelil Seliškarjevemu fantku prvo sveto obhajilo. Zvečer tega dne so ga slovenski rojaki pozdravili v cerkveni dvorani pod cerkvijo sv. Cirila in Metoda. (Po kopiji programa za prvi škofov obisk v Kanadi. Original je bil poslan škofu.)

Od 27. marca do 3. aprila 1955 je bil škof Rožman zopet med Slovenci v Montrealu. Imel je zanje misijon za veliko noč. ("Božja beseda" 1955, šte. 3.)

Zadnji teden pred božičem 1957 so naši rojaki zopet imeli škofa v Montrealu. S štiridnevno duhovno obnovo jih je pripravil na božične praznike. ("Božja beseda" 1958, str. 50, šte. 2.)

Četrtilič in zadnjič so se montrealški Slovenci veselili navzočnosti škofa Rožmana za velikonočno obnovo v letu njegove smrti 1959. ("Božja beseda" 1959, 1. maja, str. 201.)

L. 1956 je škof Rožman skupaj z misijonarjem Rev. Karlom Wolbangom obiskal Slovence v Kirkland Lake-u, Sudbury-ju in Timminsu ter v Malartique-u, Norandi in v Val d'Orju. Zadnji trije kraji so v provinci Quebec, prvi trije pa v provinci Ontario. Škof in njegov spremljevalec sta povsod imela misijone, ki so dobro uspeli; le v Kirkland Lake-u je uspeh bil manj zadovoljiv. ("Božja beseda" 1956, šte. 6. in 11.)

Slovenski verniki v Montrealu ne smejo pozabiti, da ima škof Rožman veliko zaslugo tudi pri tem, da so 1957 v osebi Rev. J. Časla dobili stalnega dušnega pastirja, ki je zanje organiziral slovensko službo božjo in skrbno pripravljaj pot lastni cerkvi in župniji za Slovence. Pisec tega članka je na priporočilo provincijala francoskih lazaristov v oktobru 1955 bil sprejet v avdienco pri montrealškem nadškofu, kardinalu Emilu Leger-ju. Razložil mu je položaj slovenskih vernikov v Montrealu in ga prosil, naj dovoli lastno službo božjo za Slovence, ločeno od Slovakov. Kardinal je odgovoril, naj mu o tem vprašanju pošljemo spomenico. Ker smo vedeli, da bo spomenica imela uspeh, če bo za njo stal škof Rožman, zato smo ga prosili, naj jo on sestavi. Mrs. Mimica Markeževa jo je prevedla v francoščino, nakar jo je škof Rožman podpisal in poslal kardinalu Leger-ju. Kardinalov odgovor je bil pritrdilen. Nato se je škof Rožman obrnil tudi na provincijala ameriških lazaristov v Philadelphiji, pod čigar dejansko jurisdikcijo so takrat spadali slovenski lazaristi v Kanadi. Škof je provincijalu predlagal Rev. Jožefa Časla, C.M. za dušnega pastirja Slovencev v Montrealu. Zadeva se je dolgo vlekla, najbolj jo je zadrževala škofija v Montrealu iz obzirnosti do slovaške župnije, a naposled je Rev. Časl v pozni pomladi 1957 postal redni dušni pastir slovenske kolonije v Montrealu. (Glej škofovi pismi 5. dec. 1955 in 3. avgusta 1956 in "Božjo besedo" 1957, str. 141, šte. 6.)

Bilo bi pomanjkljivo, če bi ta važna okolnost ne bila zabeležena v analih mlade slovenske župnije v Montrealu.

Č. g. p. BERNARD AMBROŽIČ - ZLATOMAŠNIK

V letošnjem juniju bo obhajal č.g.p. Bernard Ambrožič, OFM. svojo zlato mašo. Sedaj živi kot župnik misijonar v Avstraliji. Rojen je bil v aprilu leta 1882 v vasi Gabrje, Dobrova pri Ljubljani. Po ljudski šoli na Dobrovi, je vstopil v gimnazijo v Ljubljani. Leta 1911 je vstopil v frančiškanski red. Bogoslovje je študiral v Kamniku, Mariboru in Ljubljani. Meseca junija leta 1915 je bil posvečen v mašnika, in nato zapel novo mašo na Dobrovi. (Takrat je bila svetovna vojna v polnem razmahu.) Po novi maši je bil katehet v Mariboru. Kasneje je poučeval na privatni frančiškanski gimnaziji v Kamniku. Od leta 1919 do 1925 je študiral na Ljubljanski univerzi slavistiko in klasično filologijo. V Ljubljani je ustanovil mladinski list "Orlič" in deklški list "Vigred", ter bil njihov urednik, pod pisateljskim psevdonimom, "Brat Nardžič". Sodeloval je tudi pri Orlovski zvezi. Leta 1925 se je odzval vabilu frančiškanskega komisarjata v Lemontu USA. in odšel v Ameriko. Tam je poučeval na frančiškanski gimnaziji. Urejeval je verski list "Ave Marija" in njihov koledar. Kot misijonar je prepotoval vso Ameriko, obiskoval naselbine Slovencev, kakor tudi posamaznike. V Detroitu je ustanovil slovensko faro sv. Janeza Vianeja, njemu na čast zgradil cerkev in bil njihov župnik. Bil je provincijalni predstojnik - komisar, slovenskih frančiškanov za Ameriko. Ustanovil je Baragovo zvezo. Izdal je povest o Slomškovi mladosti pod naslovom: "Tonček s Sloma," ter nadaljeval pisateljsko delo v slovenskih izseljeniških listih. Pred drugo svetovno vojno je odšel v Kanado med tamkajšnje Slovence in razživel med njimi dušno pastirstvo in prosvetno delo. Med drugo svetovno vojno je bil gonilna sila za zbiranje pomoči potrebnim v domovini, po koncu vojne pa za proti komunistične begunce po taboriščih in drugogod. Bil je prvi pobornik in soustanovitelj Lige slovenskih katoliških Amerikancev, ki ima nalogo zbirati in pošiljati potrebnim hrano in obleko v Evropo. Tisti čas v prvi vrsti za begunce. Sam je lastnoročno zavil in zažil stotine in stotine paketov, ter jih odposlal v taborišča in posamezne naslove. Pošiljal je razno hrano, zlasti pa mnogo "CARE" paketov in obleko. Dalje zdravila za ambulanco, več cerkvenih paramentov za taboriščne kapele in tako dalje. Leta 1948 je prevzel pri NCWC. mesto zastopnika za slovenske begunce pri emigracijskem oddelku, kjer je ostal skoraj 6 let. Tam se je mnogo trudil, da je pridobil čimveč sponzorjev, da so bili prihajajoči čimprej

preskrbljeni in pod streho. Pri prihodu jih je ljubeznivo sprejemal, ter jim lajšal tiste prve težke dneve v tujini.

Preden preidemo na jubilatovo delo v Kanadi, se pomudimo pri naši umetnini - Mariji Pomagaj - ki je prišla po jubilatovi zaslugi na to mesto. To podobo je narisal po originalu, akademski slikar p. Blaž Farčnik OFM., (po naročilu p. Bernarda Ambrožiča) za novo cerkev sv. Janeza Vianeja v Detroitu, USA. Po odhodu župnika p. Bernarda je podoba ostala na istem mestu v cerkvi. Pozneje je pa bila odstranjena. Zakaj ni znano. Ko je prišel p. Bernard 1. 1940 zopet v Detroit, je podobo našel med staro šaro. Vzel jo je in odpeljal v Kanado - Grimsby, Ont., kjer je takrat župnikoval sedanji škof v Peterboro, Most. Rev. Benjamin I. Webster D.D. On je dovolil p. Bernardu, da je dal podobo v podružno cerkev Srca Jezusovega v Vinelandu, kjer je p. Bernard opravljal službo božjo za Slovence. Ob namestitvi Marije Pomagaj v tej cerkvi, se je opravila večja slovesnost in se je zbrala velika množica Slovencev iz bližnje in daljne okolice v Vinelandu, da so prisostovali tej slovesnosti. Ko je moral p. Bernard oditi nazaj v Ameriko, je tako kot prej v Detroitu, pustil milostno podobo v cerkvi Srca Jezusovega v Vinelandu. Ko se je leta 1950 zopet oglasil v tej cerkvi, je našel podobo v prostorih pod cerkvijo vso zaprašeno. Vzel jo je in jo odpeljal svojim sorodnikom v Malvern pri Torontu. Ti so jo pozneje po dogovoru izročili dr. Jakobu Kolariču CM., župniku slovenske fare v Torontu. Dr. Kolarič jo je dal v cerkev Marije Karmelske, kjer se je opravljala slovenska služba božja. V tej cerkvi je podoba čakala na dograditev nove cerkve na Manning Ave., kjer sedaj kraljuje od leta 1954 in deli Slovincem mnogotere milosti.

Osredna točka našega jubilanta v Kanadi je bil Grimsby, Ont. To je nekaka sredina med St. Catherine's in Hamiltonom. V podružnici župnije Grimsby, Vinelandu, je opravljal službo božjo in druge pomožnosti za okoliške Slovence. Od tu je obiskoval Slovence po vsem Ontariju, v skupinah in posamezno, ter jim prinašal tako potrebne dušne hrane. Saj do takrat ni bilo nobenega slovenskega duhovnika v vsej provinci. On je bil prvi misijonar za Slovence v tej provinci. V Torontu je ustanovil slovensko knjižnico. Knjige je prinašal iz Amerike in jih dobival celo iz Slovenije. Urejal je cerkvene zadeve med Slovenci. učil cerkvenih pesmi, zlasti pa otroke v pesmi in besedi. Konec leta 1940 je pater Bernard

zapustil Kanado in odšel nazaj v Ameriko, kjer ga je čakalo veliko dela, katerega je takoj poprijel z vso energijo.

Po tridesetletnem uspešnem ustvarjalnem delu med Slovenci v Ameriki in Kanadi, je po dogovoru z velikim pokojnikom, škofom dr. Gregorijem Rožmanom, odšel leta 1955 v Avstralijo in prevzel dušno pastirstvo med tamkajšnjimi Slovenci. Prevzel je tudi uredništvo glasila "Misli", pri katerih uveljavlja svoje pisateljske zmožnosti. Poleg mnogega drugega pisanja v tem listu, je objavljaj tudi svoje orlovske spomine. Piše tudi v druge liste, zlasti pa sodeluje vsako leto pri "Zborniku", ki ga izdaja uredništvo "Svobodne Slovenije" v Buenos Airesu v Argentini.

Tu je navadeno le površno in na kratko zlatomašnikovo vsestran-

sko udejstvovanje v dobrem - za dušni in telesni blagor bližnjega. V tem listu je premalo prostora, da bi raztegnili na široko in na drobno vse delo, ki ga vrši naš jubilar iz zgodnjih študentovskih let vseskozi do danes. Če bi hoteli vse to delo navesti in prikazati, bi napolnili debelo knjigo.

Dragi gospod pater Bernard Ambrožič! Mi vam iskreno česttamo k zlatemu jubileju. Zahvaljujemo se Vam za vso skrb in dobroto, ki ste nam jo izkazovali v taboriščih ali kjerkoli, za katero mnogi še vedeli nismo od kje prihaja in kdo se trudi za to. Posebno zahvalo za - MARIJO POMAGAJ - ki ste nam jo tako skrbno reševali in ohranili za prvo slovensko cerkev v Kanadi. Ob tej priliki Vas izročamo v Njeno mogočno varstvo. Naj Vas BOG ohrani v zdravju in dobri volji še mnogo let!

Hvaležni Kanadčani.

STZ V DRUGI GENERACIJI

Kjerkoli po svetu se je naselil nas rod v močnejšem številu, je razvil svojo kulturo, katera ima seveda svoj gotov karakter. Kaže se v mehki slovanski pesmi, slikoviti dramii, društveni aktivnosti, narodnih nošah, kaže se tudi v športu, kjer prednjači že kar tradicionalno telovadba, grajenje fizične strukture telesa, obenem z arajenjem osebne in narodnega značaja mladine.

Domovino pozna naša mladina tu, le v kolikor vidijo slovensko delovanje po oranzacijah in prireditvah in v kolikor jo jim posreduje mo v naši kulturi.

Zato ni nič čudnega, če pa je tudi tu v novem svetu zaživela naša tradicija iz porajajoče dobe slovenskega naroda; dnevi, nastopi in športne prireditve. Že skoraj bo v pozabi tisto delovanje po D.P. Campih na Koroškem, kjer so Varšek, Kermavner, Čop in Natlačer učili tisoče naše mladine, nekaj mlajše generacije pa tudi osvojili za telesno vzgojo. Povše, Grmek Zavrl, Arhar, Vrečar, ... ki so se potem razbili po vsem svetu.

V Batawo je prišlo nekaj fantov iz te šole, znano nam je, da je Grmek že 1948. leta nastopal po šolskih zletih Amerike in Kanade, obenem z Celariem in Golobičem. pozneje Arhariem in Pačevnikom. katerim je bil trener. In to je bil začetek STZ v Kanadi. Leta od 1950. do 1957. so bila era, kjer je ta naša skupina prednjačila na telovadnem polju Kanade. Grmek je osvojil nekaj prvih mest v Kanadi, posebno na bradli in drogu in je le zaradi akcidenta izostal iz o-

limpijskih iger v Melbournu. Naši fantje so pa zasloveli po Torontu, Montrealu, Norandi, Windsorju, Detroitu in Clevelandu. Skupina je tesno sodelovala s Čehi, druge izbire tudi ni bilo, YMCA je daleč zadaj za evropsko telovadbo. Delali so pa med temi leti tudi slovenske nastope, imeli treninge za Miheličevo hišo in poklonili ves denar od nastopov za slovensko cerkev in dvorano.

S Slovenskimi dnevi pa je zaživela naša tu rojena mladina. Naši požrtvovalni telovadci so začeli trenirati svoje otroke. Odrle so se nove perspektive. Nekaj novih športnikov, ki je se nedavno dihala zrak domovine se nam je pridružilo, osnovali smo nove odtake. Tudi v Clevelandu se je razvivalo, naš stari orlovski prvak J. Varšek je ustanovil S.T.Z. Združili smo sile na Slovenskih dnevih, zdrava mladina in demokracija.

Iz tega petletnega dela se je porodila zamisel o športni kooperativi, nastala je lovška farma v Bancroftu, kočja v Elk Laku in še več. Na Slov. dnevih se je rodila mirel o slovenskem domu. Slovenski krščanski veliaki, ki so zaradi že versko središče, so preskrbeli tudi streho za svoje otroke, kjer bo prostor zanie tudi ustavno zagotovljen.

Stojimo pred pracom tega obdobja, ko bo prevzela našo tradicijo nova mladina in baš ta prehod naša organizacija izvaja. Naša društvena vzgoja ne are samo v smeri kreposti telesa, pač pa tudi v smeri kreposti tradicije naše Slovenske misli.

Naj ta zdrav duh še dolgo živi v zdravih telesih!

PO DVAJSETIH LETIH

Čas rane celi, pravi stari rek. Do neke mere to drži. Toda s telesa jih ne zbríše, ker vsaka večja rana na telesu pusti svojo sled, katero nosimo do smrti. In take brazgotine nas nujno spominjajo na rane, ki smo jih svoj čas zadobili.

Tako nekako, se mi zdi, se godi danes z nami. Dvajset let je od one pomladi, ko so po bojiščih obmolnili topovi. Druga svetovna vojna je bila končana. V sto tisoče je šlo številu ujetnikov, ki so po taboriščih čakali svobode in povratka domov k svojcem. V sto tisoče je šlo številu preseljenih ljudi in beguncev, ki so tavalj križem Evrope, iščoč strehe in košček kruha, novega upanja za novo, svobodno in mirno življenje. Tudi iz Slovenije se je takrat vila nepregledna kolona beguncev skozi Tržič in dalje čez Ljubelj na Koroško. Kot bi odprl srčno žilo, tako je vrelo ljudstvo iz rodne zemlje v tujino, da si reši golo življenje. Nad domovino se je vzdigovala rdeča zvezda in prekrila sonce svobode, ki naj bi s končano vojno vzšlo našemu narodu. Krvavi sôj je obilil na-

še doline in s krvjo napolnil jame in grape, kalil čiste studence in reke, v zraku pa je visel dih nasilne smrti.

O, bedno ljudstvo slovensko. Koliko so tvoji rodovi pretpeli na tem koščku zemlje zgolj zaradi ljubezni do prgišča domače prsti. S cepci in kosami so se svoj čas otepali tujih grofov in valptov. Za cerkvenimi obzidji so s sekirami drobili glave roparskim Turkom. Garali so od prve zore do pozne teme, ustvarjali in gradili, vse za doto novim rodovom. In rodovi so rasli na obdelani zemlji. Vsak močnejši, vsak ponosnejši. Zapeli so slavci o domovinski ljubezni in je ljudstvo prisluhnilo njih petju, odprlo svoje srce in zapelo z njimi v jutranje svitanje.

Pa se je stemnilo nebo, strela je švignila čez svod s strašnim truščem. Rujavi in črni grobokopi so se odpravili na pot, podali roke svojim rdečim tovarišem in skupaj z njimi pokopavali svoje prve žrtve. Tudi k nam so prišli. O, ubogo slovensko ljudstvo. Štiri dolga leta so ti kopalj grob, vlačili tvoje sinove in

hčere po ječah in internacijah, jih pobijali po hostah s koli, klali z noži, jim iztikali oči, rezali ušesa in nosove, odpirali trebuhe in jih žive pekli. Toliko nepopisnega trpljenja so ti prinesla ta strašna leta. In vse to zaradi ljubezni do Boga in do svoje zemlje, do tistega revnega prgišča domače prsti, ki ti je dajala kruh. S toplo slovensko krvjo je sedaj prepojena ta prst in pognojena s tisoči in tisoči trupel vernih in zvestih domoljubov.

Obnemogli so črni in rujavi grobokopi, njihovi rdeči tovariši pa so nadaljevali njih posel. Iz lobanj in kosti vojščakov, vrnjenih iz Vetrinj, so si pozidali slavolok zmage in s tem zid, ki nas že dvajset let loči. Ob tem slavoloku se vsako leto vrše parade "zmagovitih brigad", vrstijo se govori v katerih opevajo "herojsko borbo za svobodo", nad njimi pa se vije zastave s krvavim madežem na snežni belini. In tam sredi bele Ljubljane, pred škofijsko palačo, je še danes po dvajsetih letih privezan na sramotilnem kamnu eden največjih sinov našega naroda, naš pokojni škof dr. Gregorij Rožman. Ni bilo dovolj, da so mu grozili s smrtjo na grmadi. Ni bilo dovolj, da so ga obsodili na osem-

najst let težkega prisilnega dela. Še danes se zdi slovenskim komunistom potrebno, da ga ponižujejo in sramotijo, čeprav že šest let počiva v grobu.

Vse to imamo po dvajsetih letih pred očmi. Gledano brazgotino, ki so jih zapustile težke, globoke rane. Čas dvajsetih let jih ni zbrisal in vsako pomlad se rane ponovno odpro in zakrvave. Ko v domovini rdeči zmagovalci slave svojo zmago nad vrnjeno, razoroženo in z žico povezano slovensko vojsko, mi v tujini s spoštovanjem sklonemo glave v molitvi za vse tiste sinove in hčere našega naroda, ki so se v obrambo svojih domov strnili v vrste, da bi zaustavili rdečo poplavo in ohranili svetinje preteklih rodov neomadeževane in svetle. Njih mučeništvo nam je kot večna luč ki nam v tujini sveti in daje upanje, da njihove žrtve niso bile zastonj in da bo iz prsti, prepojene s krvjo teh naših bratov in sestra vzkliklo novo cvetje, da bo zemlja ponovno zadihala svobodno življenje in bodo novi rodovi ponosno častili spomin vseh, ki so za vero in domovine izkrjavili.

Otmar Mauser

V SPOMIN . . .

Večer zadnjega maja 1945 - kako globoko se mi je vtisnil v spomin. Mirno padanje dežja in zadnje pozvanje šmarničnih zvonov v daljavi, so motile zdaj pa zdaj osorne psovke partizanskih straž, ki so hodile med vrstami domobrancev. Pretepeni, lačni, premočeni in kar je najhujše razočarani, so sedeli sključeni in tiho šepetali. Nekateri so molili in stiskali v rokah molke in svetinjice. Tiste molke, tiste svetinjice, ki so jih matere s tako ljubeznijo in zaupanjem izročile sinovom: "Da te bo varoval, kadar boš v nevarnosti!" Res so vas varovali v veliki nevarnosti in obvarovali, da niste obupali ko ste čakali smrti. Morda bo prišla že nocoj, morda jutri, pojutrišnjem, čež en teden . . . Bratje tudi to zadnjo in najhujšo preizkušnjo ste dobro prestali.

Če si poslušal tu: "Še predobro smo jih sodili, to niso ljudje," zopet drugje "Bog daj, da ostlih ne bi vrnili". Kot izklesani so bili njihovi obrazi, molče so kričali: "Pobili nas boste - vemo; kakor živino - vemo, toda tudi vi boste - ste obsojeni - vemo."

Oče nas, zgodi se Tvoja volja - Oče ne moja ampak Tvoja - če moramo umreti bomo. Tako so čutili in molili naši najboljši tam v Kočevju, Teharju, Kranju, St. Vidu. Tako so molili, ko so čakali smrt, tako so molili, ko so umirali.

Štirinajst dni ni preteklo in zgodilo se je pričakovano. Rog, Lubnik in Hrastnik, človek se zgrozi, ko sliši ta imena. Rog, Lubnik, Hrastnik in cela naša domovina se bila pozorišča košnje v maju, ko šnje maiskega cvetja, pozorišč smrti naših hajboljših bratov. Deset tisoč - moj Bog - deset tisoč jih je bilo, kadar živino v klavnico so jih gnali. Kakor žejnemu Kristusu žolča pred smrtjo, tudi vam bratje še zadnje ure so vam zagrenili, čim bolj so mogli.

Toda fantje prekaljeni v ognju, tisti, ki so ze večkrat gledali smrti v obraz, so tudi junaško umirali. Umirali z zavestjo, da ni zastonj njihova žrtev.

Danes bratje, dvajset let je že preteklo, dvajset let, kot da bi bilo včeraj.

Vidim naše matere, naše očete, sestre in brate, molki jim drsijo preko prstov, Zdrava Marija, ki si za nas bičan bil, saj ste bili tudi vi bičani; Zdrava Marija, ki si za nas križan bil, saj ste bili tudi vi križani; Zdrava Marija, ki je za nas na križu umrl, tudi vi ste umrli. Ob misli na trpljenje našega Gospoda se spominjajo naše matere in naši očetje, tudi vašega trpljenja in trpljenja celega naroda.

In domovina mar vas je pozabila, dejal bi, da se veseli ob

spominu na vašo smrt. Ta domovina, ki še vedno mori, to ni naša domovina, to ne dela naš narod; to so izrodki.

Domovina, tista v kmečkih izbah z Bogkom v kotu, domovina s cerkvicami po gričih in božjimi znamenji ob potih, čista in neomadeževana, ta vas ni pozabila in vas nikoli ne bo. Pozabili vas nismo mi; ki smo z vami skupaj trpeli, se veselili in čustvovali; mi, ki smo hodili z vami po isti poti. Nismo vas pozabili, vas ne bomo in ne samo. Samo Bog nas je obvaroval, da nismo šli za vami, za vami v smrt, katere smo bili tako blizu. Gospod nas je izbral, da bomo narodu služili, mu služimo in enkrat urednično ideje za katere ste se vi borili in žrtvovali svoje življenje. To je naša dolžnost, ki nam jo nalaga Vsemogočni, nalaga narod, predvsem pa padli bratje.

Ni dovolj, da se jih spominjamo in od časa do časa zmolimo kak Oče Nas za nje. Živeti in delati moramo tako, da bomo kmalu in dobro uresničili te ideale. Bodimo kador družina, kador očetje in sinovi, bratje in sestre, ki pozabijo vse medsebojne spore, ko je treba delati, trdo delati, da se reši dom. Zavedati se moramo, da nas gleda nebeški Oče, da nas gleda naš narod in da je v nas uprto dvajset tisoč oči, dvajset tisoč oči naših padlih bratov.

Povsod nas spremljajo, gledajo nas in govorijo: "Brat, sestra, glej, da nas ne zatajiš, glej, da storiš kar si dolžan!"

S tem da bomo ostali zvesti načelom, radi katerih in za katere smo se borili, bomo najbolje izkazali čast in slavo, ki smo jo dolžni našim padlim.

HRALNICA IN POSOJILNICA

SLOVENSKIH ŽUPNIJ V TORONTU

Naj ne bo župljana, ki ne bi bil član župnijske hranilnice in posojilnice.

618 Manning Ave. - Toronto, Ont. - LE. 1-8475

225 BROWN'S LINE, TORONTO 14, ONT.

Nekoliko kronike

V letošnjem oktobru bo minilo 18 let, od kar je prispela v Kanado prva skupina "novih" iz taborišča Spittal na Koroškem. To so bili drvarji, ki so prišli podirati drevje v kanadske gozdove. V začetku leta 1948, so prišli za njimi tudi dekleta. (Hišne pomočnice, bolničarke in drugo.) Takoj za njimi zopet moški na železnico in v marcu 1948 so prišli krojači in šivilje, ki so že lahko vzeli s seboj družine, če so jo imeli. Prej so bili sprejeti le posamezniki in tisti, ki so imeli družine, so jih morali pustiti v taborišču. Čez par let šele, so začele prihajati tudi družine za možmi, oziroma, za očeti.

Če se povrnemo v tista prva leta našega prihoda v Kanado, preseneča dejstvo, da so ti novi že v letu 1948 priredili pevski koncert in spevoigro "Kovačev študent". Kako hitro so se znašli! Vabila so rasposlali na vse strani in prireditve se je udeležilo veliko ljudi — novih in starih — in celo iz Clevelanda so prišli na to prireditev v Torontu. Za tem so redno prirejali razne drame in veselo igre, kakor tudi pevske koncerte skozi mnoga leta. Potem je začel počasi preplavljati te vzgojne prireditve ples in razni banketi. Zadnje čase pride na order le redko kaka igra. Še pri teh je tako slaba udeležba, da se res ne izplača polagati toliko truda vanje. Pevski koncerti so že pred leti popolnoma prenehali v Torontu. Na tem polju ni nekaj zdravega... ravno s petjem smo se Slovenci predstavili in postavili, pred drugimi narodi.

Morda se bo še kdo spominjal ko se bile leta 1927 mednarodne tekme katoliških telovadcev v Rimu ko smo imeli v Sikstinski kapeli mašo, ki jo je daroval sv. oče. Koliko narodov nas je bilo ne vem, a vem, da je imel vsak narod po vrsti določenih za petje tri minute. Slovenci smo prišli na vrsto takoj po povzdiganju. Zapelo je 80 pevcov, mislim, da jih je vodil pokojni Marko Bajuk, "Marija skoz življenje... Vse v kapeli je obstalo, vsi ljudje so se obrnili v naš pevski zbor in spraševali so, kateri narod je to? Ko so bili potem klicani drugi narodi, ni hotel nobeden več zapeti in vsi so zahtevali, da morajo naši nadaljevati. Potem so peli naši do konca maše. Pozneje smo povsod vzbujali pozornost in skoraj so se nam odkrivali, ker smo imeli na prsih pripete iste znake, kot so jih imeli pevci našega zbora. Toliko o petju.

Ti novi, so tudi takoj zaprosili za slovenskega duhovnika. In že v decembru 1948 so ga res dobili v osebi dr. Jakoba Kolariča C. M. Nedeljska sv. maša in druge po-

božnosti so se vršile v začetku v italjanski cerkvi Naše Gospe Karmelske. Ker ima pa vsako gostovanje svoje neprijetnosti, so začeli misliti na osamoosvojitve. V ta namen se je osnoval cerkveni odbor, ki je v letu 1953 kupil zemljišče za postavitev cerkve. Istočasno je dobil dr. J. Kolarič pomočnika v osebi č.g. Janeza Kopača, C.M. V tem letu so začeli voditi matično knjigo in lastne račune. Določen je bil tudi naslov nove župnije in sicer: "Slovenska župnija Marije Pomagaj." V letu 1944 so začeli zidati cerkev in 8. decembra leta 1945, je prvi maševal v novi cerkvi naš pokojni škof dr. Gregorij Rožman. Isti mesec (19. decembra) jo je slovesno blagoslovil torontski nadškof in kardinal McGuigen.

Mala hiša nasproti cerkve čez cesto, ki je prvotno služila za župnišče, se je izkazala za premajhno. Zato so jo prodali in kupili večjo, ki je pa bila preveč oddaljena od cerkve. Zato so tudi tisto prodali in kupili tri hiše tik poleg cerkve. Srednja hiša je bila sesterska, vsaj nabirke so bile v ta namen. Ko je bila plačana, so morale sestre oditi. Cerkev in vse tri hiše so plačane in brez dolga. — Pa naj kdo reče, da niso Slovenci pridni dobri verniki in za božjo čast jako radodarni. Zato tudi lahko zaupamo, da nam bo BOG dal več ljubezni, več skupnega, večje prijateljstvo med nami, ter, da bodo izginile intrige iz gotovih mest in prenehalo razkrajanje med nami, ki nam je v veliko škodo, sovražniku pa v posmeh in dobiček.

Naj omenim tu še slovensko letovišče, ki je iako koristna zadevščina za nas Slovence. Ta prostor je kupil kmalu v začetku (letnice se ne spominjam) stavbeni podjetnik — Jože Kastelic. Potem pa ponudil č. g. dr. Jakobu Kolariču za letno letovišče Slovencev. Pogodila sta se na nek način, ker se zdi, da tisti čas ni bilo denarja za nakup in dr. Kolarič je to prevzel in kmalu je letovišče oživelo. Zdaj pa je letovišče prišlo v last Lazaristov. Do sedaj je bilo storjenega veliko dela na njem in letovišče postaja čimdalje bolj privlačno.

Premalo prostora je, da bi tu navajal posamezne prireditve in vaje, večje in manjše v in izven cerkve. Omenim naj le vsakoletno telovo procesijo na letovišču in pa Slovenski dan, ki se tudi vrši vsako leto na tem letovišču. To sta dve največji prireditvi v letu.

Če se dotaknem še vsakoletnega romanja v Midland h kanadskim mučencem, ki je tudi ena večjih verskih prireditev Slovencev v Kanadi, katera nas zelo družiti. naj bi bilo s tem to poročilo zaključeno. O novi fari v New Torontu ne bom pisal, ker mi ni tako znana, L.A. st.

Hranilnica in Posojilnica Slovenskih Župnij

Slovenski bančni zavod.

Hranilnica in Posojilnica Slovenskih Župnij sta polno zaposlena jetje za Slovence v Torontu. Svojim članom, ki jih je preko 1100, nudi več ugodnosti in večje koristi, kot jih morejo dati navadne banke ali druge hranilnice. Njen največji ponos je, da kot denarna ustanova vpeljava demokracijo tudi v gospodarstvo. Kaj to pomeni?

Hranilnice in Posojilnice Slovenskih Župnij lastujejo člani sami. Na svobodnih volitvah izbirajo odbornike, ki Hranilnico in Posojilnico vodijo in upravljajo. Odborniki morajo svoje delo opravljati zastonj. Ne dela za dobiček. Ustanovljena je bila samo za en cilj, da bo služila članom. In samo člani so imeli v vseh osmih letih njenega obstoja koristi.

Kni nudi ta resnično naš denarni zavod?

- 1) Že vsa leta njenega obstoja so si člani lahko izglasovali 4% dividenda na hranilne vloge (shares).
- 2) Vsak član ima za primer smrti zavarovan dolar za dolar do \$1000.- hranilnih vlog.
- 3) Osebna posojila do \$3,000.00 za dobo treh let. Obresti na ta posojila niso 1% na mesec ne 12% na leto, ampak 9.6% na leto. Obresti sa računajo samo na neplačano vsoto. Če bi hoteli našo obrestno mero primerjati z obrestno mero v banki, ki je 6%, potem lahko rečemo da je naša 5.2%. Ta razlika nastane zaradi načina računanja obresti.
- 4) Posojila na nepremičnine (mortgage) do \$10,000.00. Obresti na ta posojila so 7%.
- 5) Tako osebna kot posojila na nepremičnine so zavarovana za primer smrti ali stalne nesposobnosti člana.
- 6) Hranilnica in Posojilnica Slovenskih Župnij nudi svojim članom tudi možnost, da odprejo svoj lastni čekovni račun. S tem se naša Hranilnica in Posojilnica uvršča med bančna podjetja. Denar na čekovnih računih (Personal Chequing Account) obrestujemo že od vsega početka po 3% vsako četrtletje. Obresti se vpisujejo na hranilno knjižico enkrat na leto.

Osebnih čekovni računi so zelo poceni in obenem prikladen način za plačevanje: davkov, dolgov, hišnih računov, nakupov, itd. Kako koristen je čekovni račun dokazujejo sledeče številke:

- denarni promet na tem računu mesečno je preko 300.000 dolarjev.
- čez 300 članov se poslužuje osebnih čekov, med njimi so organizacije in slovenska podjetja.
- vsak mesec je zamenjanih blizu 1000 čekov.

Tistim, ki še niso člani.

Če imaš svoj denar v navadnih bankah ali tujih denarnih zavodih, vedi, da je koristi od tvojih denarnih prihrankov deležen tujec, ne Ti, ne Tvoj sorojak Slovenec. Ali se ne bi pridružil nam in postal član Hranilnice in Posojilnice Slovenskih Župnij!

Mogoče pa še nisi dolgo časa v Kanadi? Potrebujš pametnega nasveta kako ravnati z denarjem? Potreben Ti je avtomobil, orodje, misliš na lasten poklic, težiš za lastnim domom? Zdihuješ pod težo mesečnega plačevanja premnoga računov? Hočeš iti na potovanje? Oglasi se v našem uradu in razgovori se z upravnikom. Povei mu svoje načrte, odkrij potrebe ali denarne težave. Vedel Ti bo svetovati, kam se obrniti in če potrebno pomagal tudi s posojilom.

V Hranilnici in Posojilnici Slovenskih Župnij sta polno zaposlena dva uradnika. Uradne ure so ugodne in razporejene tako, da člani prav lahko uredijo vse svoje zadeve. Poleg glavne pisarne na 618 Manning Ave. Toronto 4, je pisarna tudi v New Toronto poleg slovenske cerkve. Uradne ure v New Torontu so vsak petek zvečer in nedeljo dopoldne po sv. maši. Uradne ure v glavni pisarni pa so: četrtek od 4 do 9 zvečer, petek od 5 do 8 zvečer, sobota 10 do 4 dopoldne in nedelja 10 do 11 dopoldne. Zaželeno je, da svoje zadeve uredite med tednom, ob nedeljah je zelo malo časa in precej ljudi. Tudi po pošti lahko vlaante ali odplačujete v naši Hranilnici in Posojilnici. Seveda ni priporočljivo nositi gotovine, poč pa čeke ali denarne nakaznice (money orders).

VI. SLOVENSKI DAN

BO V NEDELJO 1. AVGUSTA 1965

LEPO VAS VABIMO NA 6. SLOVENSKI DAN,
KI BO NA SLOVENSKEM LETOVIŠČU PRI BOLTONU.

NOVICE

— Položaj katoliške cerkve se v deželah" ljudske demokracije" postopoma izboljšuje, zlasti na Češkem, Ogrskem in v Jugoslaviji, — je izjavil dunajski nadškof kardinal Franz Koenig nedolgo tega tujim novinarjem.

Seveda, je rekel kardinal, moramo razlikovati med komunistično teorijo in komunistično prakso. Teorija se nikakor ni spremenila, le v praksi izgleda, da oblasti tu pa tam popuščajo.

V Jugoslaviji, na primer, je vojakom v uniformi še vedno prepovedano zahajati v cerkev. Vendar, v nasprotju s tem kar se je dogajalo še pred kratkim, izgleda, da vojaki sedaj niso več zasledovani in kaznovani zaradi takih "prekrškov."

Osnovnošolskim učiteljem bajé ni več treba, po besedah kardinala, javno izražati svoj ateizem pred otroki.

Tudi na Ogrskem je opaziti tu pa tam kak znak odjuge, vendar problem kardinala Midzentija še ni rešen. Precej boljši je v tem pogledu položaj praškega nadškofa, kardinala Berana. Odkar je bil imenovan za kardinala se ga oblasti precej bolj "bojé", kajti imenovanje ga je spravilo v osredje svetovne pozornosti.

Izboljšanja pa žal ni mogoče še opaziti v Rusiji. Pod Hruščovim se je položaj cerkve in verske svobode sploh še poslabšal. Sedanja vlada je menda nekoliko bolj naklonjena odjugi, vendar ni še ničesar ukrenila za omilitev položaja.

Značilen je pri vsem tem odnos mladine, ki postaja bolj in bolj skeptična do problema vere ali nevere. Kardinal Koenig je glede tega omenil besede nekega jugoslovankega škofa v razgovoru z vladnim predstavnikom iz Beograda: "Morda cerkev res ne more več računati na mladino, toda vi (oblasti) ravno tako ne, ker mladina je postala skeptična. Komu koristi vse to? Ni državi, ni Cerkvi, ni staršem..." (La Presse, 20-3-65).

Slavistični oddelek Harwardske univerze je letos menil izdati zbirko jugoslovankega leposlovja in povabil v ZDA nekaj svetovalcev iz Beograda, "strokovnjakov" moderne leposlovja. In ti so širokodušno predlagali dolgo vrsto imen in del, toda — samo srbskih. Po naključju so za to zvedeli Hrvatski pisatelji in ostro protestirali zahtevajoč primerno zastopstvo v zbirki. Srbski "strokovnjaki" so menda dvignili bučni hrup proti takemu vmešavanju v njihove zadeve, vendar so končno le pristali na vključitev nekaterih hrvatski piscev.

Toda niti eni, niti drugi se niso spominili, da poleg Srbov in Hrva-

tov živijo v Jugoslaviji tudi Makedonci in Slovenci. Zbirka bo zaradi tega izšla brez slovenskih in brez makedonskih predstavnikov. Razlaga za to je težavna: izgovor slavističnega oddelka Harwardske univerze, da na slovensko in makedonsko slovstvo ga nihče ni opozoril, je dokaj jalov — in vsekakor slabo spričevalo za tako slavno univerzo. Ali pa Slovenci in Makedonci nimamo pisateljev vrednih uvrstitve med imeni sodobnih pisateljev? To pa seveda ne drži.

Pradstavniki slovenske vlade v Ljubljani so prišli dne 13. marca tega leta na obisk v Gorico (Italijo) in razpravljali s pokrajinskimi italijanskimi oblastmi med drugim o graditvi nove ceste Benetke-Ljubljana, ki bo tekla skozi Gorico.

V Trstu je bila vknjižena družba SIOA (Società Italiana Oleodotto Adriatico) ki ima namen graditi naftovod Trst-Dunaj in tako povezati, po italijanskem ozemlju, avstrijske petrolejske vrelce pri Schwechatu z morjem. Graditev naftovoda Dunaj-Koper je menda šla po vodi.

Glavni nagrajenci letošnje Prešernove Nagrade v Ljubljani so bili gledališki igralec Vladimir Skrbinšek, slikar France Mihelič in inž. Marko Turk.

Italijansko ustavno sodišče je meseca marca s posebno odločbo odvzelo Slovincem pravico do lastne skupine v deželnem svetu Furlanije-Juljske Krajine, če ne dosežejo po pravilnikih predpisanega števila. Seveda, ker je Slovincem številčno premalo, to predpisano število ne bo moglo biti nikdar doseženo — in s tem je Slovincem v Italiji za vedno onemogočeno lastno zastopstvo.

Koliko je ta ukrep mačehovski in diskriminatorski pa nam kaže dejstvo, da je tako zastopstvo Italijanom povsod zajamčeno, kar je jasno razvidno v nemških občinah Južnega Tirola. Tu imajo Italijani svoja zastopstva ne glede na svojo številčno moč: toda Slovincem, na lastni zemlji, to ni dovoljeno.

Dokaz več, da edino Slovenija je Slovincem lahko prava domovina. Toda sprašujemo se, kaj ta "domovina" danes pomaga zamejskim Slovincem. Je to domovina vredna tega imena?

OB UKINITVI OKRAJEV V SLOVENIJI.

Dne 1. marca tega leta so bili v Sloveniji, in verjetno po vsej Jugoslaviji, ukinjeni okraj. Njihove naloge so prevzele delno občine (ta-kozovane komune) delno republika (to je Ljubljana).

Kot opravičilo, oziroma utemeljitev tega ukrepa, so oblasti po ča-

sopisih na široko pisale "o pogojih doseženega razvoja, ki zdaj omogočajo odpravo okrajev". Okraj kot skupnost komun naj bi bil odgral svojo sicer bistveno vlogo in zato izgubil potrebo po lastnem obstoju.

V svojem razvoju naj bi se bil tudi sam že v marsičem "spremenil" in menja zato svojo vlogo administrativno upravnega centra v usmerjevalca in koordinatorja komun v smeri samostojnih enot. Komune, z domačo besedo: občine, naj bi, po besedah listov, bile že dalj časa prevzemale vedno več poslov okrajnega značaja in merila vse do trenutka ko je potreba po okrajnih upravah popolnoma prenehala.

Z odpravo okrajev in s postavitvijo občin pod neposredno nadzorstvo republiških uradov je časopisje takoj tudi namignilo, da utegne v bližnji bodočnosti priti tudi do teritorialnih sprememb občin, čeprav za enkrat teh sprememb še ni na vidiku.

Kakšen administrativni preobrat je to, nam je težko razumeti. Lahko pa si kljub temu ustvarjamo približno sliko o spremembah, ako pomislimo, da se bo nujno morala ojačati struktura republiških uradov in uprave v smeri večje centralizacije na eni strani, medtem ko bodo morale občine na drugi strani ravnatako razširiti svoje pristojnosti in počasi postajati (če že niso postale) to kar so bili še pred kakimi desetimi leti nekdanji okraj.

In začarani krog sprememb v komunistični administraciji Slovenije se s tem zapira in začena znova.

Takoj po osvoboditvi je v Sloveniji kar mrgolelo Krajevnih odborov (ki so nadomestili nekdanje občine) in Okrajev. Teh je bilo menda 26, večjih in manjših, in skupaj s Krajevnimi odbori so kmalu začeli predstavljati neznosno administrativno breme. Začelo se je zato z ukinjanjem in združevanjem Krajevnih odborov. Kmalu tudi to ni bilo zadosti: začeli so se združevati še okraj, vendar ne še v toliki meri, da bi v Ljubljani (in Beogradu) ne začeli sanjati o Oblasteh kot srednjimi upravami med Okraj in Republikami. Toda, Oblastnih uravnih palač še niso dokončali, ko so Oblasti padle v pozabo in bile na-

domeščene z ojačenimi okraj, ka terih število se je seveda drakonsko skrčilo: n/pr. na Primorskem od 12 na sedem, in potem — z ustanovitvijo komun — na dva. Pa še ta dva sta bila potem združena v enega samega. Na drugi strani so se razvile na istem ozemlju komune: kakih dvanajst po številu, z vrsto neuradnih krajevnih odborov po vaseh in večjih krajih.

In tako, sedaj ko okraj izginjajo, potem ko so nekako igrali vlogo Oblastnih spakcev, vse kaže da Komune začenjajo začarani krog znova. Le imena se spreminjajo in "modernizirajo" v duhu časov.

Zdravko Jelmcich

KARDINAL WYSZYNSKI IN KOMUNIZEM

V cerkvi Svete Ane v Varšavi je glavar katoliške cerkve na Poljskem, kardinal Wyszynski, v eni izmed svojih nedeljskih pridig nedavno dejal med drugim sledeče:

"Zakaj moramo mi katoliki, katerih je milijone, zavračati vero kot to želi skupina ljudi, ki ima v svojih rokah silo in denar ljudstva?"

Cerkev zahteva, da neha nasilje in da neha vse kar povzroča strah. Zahteva, da odkrito povemo, da smo katoliki, neglede na službo ali položaj, ki ga imamo. Žal se danes izvajajo programi proti našim otrokom v šoli, na univerzi, v vojski, kjer se izkorišča disciplina za razvijanje odkritega brezbožnega delovanja, za borbo proti veri in proti duševnemu miru. To je grozota. Grozota je gledati kako nekateri ljudje ne morejo razumeti, da ljudje danes ne žele drugo kot mir. Te dežele, v katerih, za dosego ideoloških ciljev, se izvajajo programi osnovani na nasilju, so pošastne. Kje so vendar razum, demokracija, svoboda? V imenu katere pravice moramo mi zanikati Boga? Zahtevati to od naroda je pošastno dejanje, ki nima nič skupnega z demokracijo. Mi nimamo pravice molčati, kajti Božje kraljestvo je del tudi tega sveta." (Le Droit, Ottawa, 14 aprila 1965). Kardinal je omenil "dežele nasilja". Kako žalostno je, da je med temi tudi naša in da bi njegova pridiga bila popolnoma upravičena tudi v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani...

JOŽE DERMASTJA

MESARIJA IN KLOBASIČARNA

Na razpolago imamo vse vrste svežega in doma prekajenega mesa, kranjske klobase, vse vrste domačih salam, šunk, kislo zelje in repo, bučno olje, i.t.d.

(židovski market)

194 Augusta Ave.

Telefon: EM. 8-0490

KOMUNIZEM IN VERA

Časi se spreminjajo, kakor izgleda, tudi za najbolj zakrknjene marksistične mislece in ideologije. Časi se sploh spreminjajo za vse, tudi za nas. In kakor se je naše sovraštvo do marksizma z leti počasi spremenilo, več ali manj, v ideološko nasprotovanje brez osebnega sovraštva, tako se počasi spreminjajo in blažijo stališča tudi na nasprotni strani.

Daleč od nas je še misel, da se bo vse dalo poravnati v doglednem času: so stvari katerih žal ni mogoče pozabiti; so stališča in prepričanja, ki se ne dajo izenačiti. Dokaz, to, da je človek le malo, ničevno bitje, omejeno — in še kako — v svojem bistvu, v svoji miselnosti. Mi smo prepričani, da imamo prav. Žal je treba priznati dejstvo, da tudi oni so prepričani, da imajo prav, in da smo mi stoletja za njimi, še v srednjem veku, itd. Bog nas bo sodil vse. Prepuščajmo torej sodbo Njemu in ne prilajčajmo si Njegovih pravic.

Nekaj podobnega, v razvoju mi-

selnosti, je bilo pred dvema mesecema razbrati tudi iz članka uglednega sovjetskega ideologa v reviji. Komunist. Pregovor sicer pravi, da ena lastovka še ne pomeni pomladi, vendar je rezveseljivo, da članka po dveh mesecih še nihče si ni upal kritizirati, izpodbijati.

Ruska Cerkev je seveda silno previdna v ocenjevanju razvoja. Leningrajski metropolit, nadškof Nikodim, je rekel le, "da je to odsev stanja v naši državi (Rusiji) kar se tiče vere". O možnosti stvarnih sprememb v odnosih z oblastmi je nadškof rekel, da bi bilo treba vprašati oblasti same, in marksiste. Kajti on ni marksist in zato ne more vedeti kaj marksisti mislijo.

Nadškof je le omenil "stanje v državi" glede vere: kakšno je to stanje, lahko razbiramo iz članka Čedlova v reviji Kommunist.

Pisec izjavlja, da možnosti sodelovanja med marksisti in kristjani postajajo vse večje in boljše. Pisec obžaluje marksistične mislece, ki še

naprej označujejo kot avtomatično reakcionarno vse kar je krščansko. Njegova osnovna misel je, da krščanstvo je treba ponovno proučiti in oceniti. "Gibanje ali dejavnost se ne more ocenjevati kot protirevolucionarno enostavno zato ker se pojavlja med kristjani" . . . "Tako poenostavljanje nima nič skupnega z marksistično težnjo po stvarnem ocenjevanju dejstev", pravi pisec.

In nato pisec omenja, da imamo komunistične države v katerih so "gibanja mas globoko napredna, kljub temu da so te mase očitno verne".

M. Čedlov zaključuje: "Odsotnost revolucionarnosti v verski misli nikakor ne sme biti vzrok za onemogočanje tesnega sodelovanja med komunisti in verniki v skupni borbi za napredek in za človeštvo".

Članek je povzročil mnogo presenečenja v zapadnih cerkvenih krogih. Nekateri vidijo v njem veliko spremembo v marksistični miselnosti, drugi se boje, da bi ne

bil to le razcep v taboru marksistov (takih smo imeli že več), ali pa le misel edinca. To pa je zelo neverjetno, ker v tem slučaju bi članek bil že davno izpodbit.

Kaj se torej kuha v komunističnem kotlu? Bodočnost nam bo bolj pokazala. Razveseljivo pa je kljub vsemu dejstvu, da Čedlov povdarja sledeče: "Cerkev se je začela dvigati iz stanja dobe Križarskih vojn in lova na čarovnice. Ne priznavati tega dejstva je kratkovidnost ki nima ničesar skupnega z marksizmom."

In končno je zanimivo še to, da članek izgleda kot da bi bil kritika nekega dela, izdanega lansko leto v Jaroslavu: "Znanstvena osnova ateizma" (Izd. Pedagoškega Inštituta):

"Neki avtorji, pravi Čedlov glede tega dela, se zdi kot da bi še ne bili zmogni stvarne analize novih fenomenov, in tako iz le-nobe še naprej kritizirajo — pri ideoloških napsrotnikih — karakteristike, ki jih danes več ni."

Ena sama lastovka še ne pomeni pomladi. Bog daj, da bi ji kmalu sledile še druge. Zdravko Jelinič

NAŠA KRI

V "Našem tedniku - Kronika" z zanimanjem zasledujem napore in borbe koroških Slovencev za narodne pravice, ki jim po božji in svetni postavi pripadajo. Občudujem vztrajnost narodnih in kulturnih delavcev, ki med slovenskim ljudstvom po Koroškem tako nesebično in vneto delajo, budijo narodno zavest, učijo in vzgajajo nov rod mladih intelektualcev, ki bodo ta boj za narodni obstoj nadaljevali v novo stoletje. Občudujem odziv novega, mladega rodu po koroških vaseh, ki požrtvovalno dela na polju kulture, raste v narodnem prepričanju, zvest goji jezik svojih mater in s trdno voljo ohranja svoja narodna izročila, ki so prav na njihovi zemlji imela svojo zibel. Človeka navdaja ponos ko gleda slovenski rod, ki umreti noče, ki z vsemi silami črpa življenjski sok iz korenin, globoko v zemljo zraščeni.

Tak boj bojujejo tudi primorski rojaki, bojujejo ga vsi izseljenci in begunci in že doma, v ožjih mejah naše domovine, je ta boj vse bolj viden. Ali je naša kri na tem da se odteče? Ali prihaja čas, ko bo slovenski rod izginil iz obličja zemlje? Vse je odvisno od Onega, ki je našo kri pognal po žilah, nam dal srce da nam po telesu kroži in nas pri življenju ohranja. V veliki meri pa je odvisno od nas samih, kakor je odvisno človekovo zdravje v veliki meri od človeka samega.

V prvi vrsti je potrebno zdravje negovati, če si hočemo zdravje ohraniti. To je predpogoj tudi pri narodnem ohranjanju. Gojiti je treba narodno kulturo, narodni ponos in zavest, zvestobo in ljubezen do vsega kar nas dela Slovence in to brez vsake primesi, brez bacilov kužnih bolezni, ki jih je komunizem ubrizgal v našo kri. Za zdravo življenje je potrebna zdrava kri in samo zdravi smemo upati, da bomo dočakali visoko starost.

Zato se mi zde vsakoletni Slovenski dnevi, katere prireja Društvo Slovencev Baraga na Slovenskem letovišču pri Boltonu, nujnost današnjega časa, ko slovenski rod v zamejstvu in doma bojuje boj na življenje in smrt, da se reši iz objema sovražnih sil ki ga skušajo uničiti za vsako ceno, bodisi da je to komunizem, germanizem ali zgolj zmaterializirano okolje. Dolžnost nas vseh je, da v tej borbi za narodni obstoj ne popuščamo, da aktivno v tej borbi sodelujemo in jo po svojih močeh podpiramo. Na vsakoletnih Slovenskih dnevih pa v skupni manifestaciji pokažimo svoje narodno prepričanje in voljo do narodnega življenja. Zato tudi letos ne pozabite rezervirati prvo nedeljo v avgustu, da se boste lahko udeležili VI. Slovenskega dne na Slovenskem letovišču pri Boltonu.

LUXOR RADIO

sporoča vsem odjemalcem, da se je preselil v večje prostore
RADIO APARATI — TELEVIZIJSKI APARATI — GRAMOFONI
ŠIVALNI STROJI — PISALNI STROJI — HLADILNIKI — PRALNI
STROJI IN FOTO APARATI

620 BLOOR ST. W., TORONTO - LE. 1-3085

ANTON'S MEAT MARKET

(Anton Bavdek)

Prva slovenska mesarija v Torontu. Imamo vse vrste svežega in prekajenega mesa, klobase, salame, BUČNO OLJE, RADENSKO VODO, itd. Naročila dostavljamo na dom.

633 VAUGHAN RD. TORONTO - Tel. RU. 3-0423
(na vogalu Oakwooda)

REX - Sewing Machine Company

BRANKO RESIMICH

Sales — service — rental and repair on all makes of
domestic and industrial sewing machines

Tel. 364-6537

432 QUEEN ST. W. - TORONTO 2B, ONT.

STONE AMBROŽIČ

slovenski advokat

ima pisarno na 861 College St. - Toronto, Ont.

LE. 1-0715

LE. 1-1223

NOVICE

Po zadnjih poročilih šteje sedaj ljubljanska nadškofija 414 duhovnikov, od teh 114 redovnikov. Leta 1964 je umrlo 19 duhovnikov, posvečenih pa je bilo 6 novih. Povprečna starost duhovnikov je dosegla sedaj 60 let. Nezasedenih župnij je 32. Po številu duš je ljubljanska nadškofija tretja v Jugoslaviji in šteje 650.000 vernikov. Na vsakega duhovnika tako pride po 1600 vernikov. Pred letom 1941 je prihajalo le 1000 vernikov).

Dne 14 januarja je jugoslovanski poslanik obiskal Sveto Stolico in se med drugim zahvalil Svetemu Očetu za pomoč Skopju. Kaj je poleg tega še govoril, ni znano. Znano pa je, da je bil to prvi uradni stik med Sveto Stolico in Jugoslavijo odkar je ta leta 1952 pretrgala z Vatikanom diplomatske odnose.

Volitve v koroški deželni zbor so potekle brez velikih sprememb. Zmagali so socialisti s 49,3% glasov. Ljudska stranka je dobila 32,9% glasov, stranka svobode 13,4%, komunisti 2,8% glasov. Slovenci so prvi nastopili z lastno demokratsko listo in prejeli 1,6% glasov, konkretno 4.272 glasov. Ker pa je za izvolitev enega poslanca potrebnih vsaj 7.000 glasov, Slovenci še niso dobili lastnega predstavništva v zboru. Je pa to vsekakor tehten dokaz obstoja slovenske samozavesti na Koroškem, kar daje zelo dobro upati.

Jugoslovanske oblasti so pred kratkim aretirale docenta filozofske fakultete v Zadru Mihajla Mihajlova (sina ruskih emigrantov, rojenega v Pančevu v Srbiji). Njegov zločin je bila izjava, da so prva koncentracijska taborišča bila v Rusiji in ne v Nemčiji, ter da je prav komunistična Rusija prva začela preseljevati in razseljevati narode.

Proti Mihajlovu se je zgrozil sam Tito in vprašal, kako da se ni proti docentu začel sodni postopek že dosti prej: saj je s svojimi članki blatil ime "bratske Sovjetske Zveze".

Med svojim obiskom v Rimu je novi jugoslovanski kardinal, zagrebški nadškof Franjo Šeper, obiskal tudi prireditev slovenskega društva v Rimu "Slomšek" in se dolgo pogovarjal s tamkajšnjimi Slovenci. Kardinal je iskren prijatelj Slovencev. (Kat. Glas, 18-3-65).

Dne 7. marca je v Rimu umrl jezuitski asistent za slovanske narode pater Prešeren, duhovni vodja Slovencev v tujini. Pogrebni svečanosti so se udeležili poljski in litvanski škof, predstavniki vseh raznih slovanskih zavodov rimske Kurije, poljski poslanik Pape in številni drugi predstavniki slovanskih narodov. Prisoten je bil tudi superior slovenske province pater Žužek skupaj s tajnikom mariborske škofije, ter prorektor "Slovenicum" dr. Jezernik. Kardinal Slipyj in gojenci ukrajinskega zavoda so opravili žalne molitve ob krsti v nedeljo zvečer, ruski gojenci zavoda "Russicum" pa v ponedeljek pod vodstvom svojega rektorja, Ceha, pater Olšerja.

Pokojnik se je rodil 8. 6. 1883 v Breznici na Gorenjskem. Njegov rod nam je že dal pesnika Prešerna, nadškofa Jegliča in nadškofa Vovka. Po vzoru svojih prednikov je bil tudi pater Prešeren velik Slovenec. Po gimnaziji v Travniku (Bosni) in univerzi v Rimu (jezuitska Gregoriana je bil leta 1908 posvečen v duhovnika, kaplanoval dve leti v Borovnici, stopil v jezuitski noviciat v St. Andražu na Koroškem in nato poučeval na univerzi v Innsbrucku (1912-1918). Bil je nato dve leti rektor in profesor bogoslovja v Sarajevu in leta 1921 izvoljen za provinciala jugoslovanske jezuitske province, (ustanovljene leta 1918) ter se preselil v Zagreb, kjer je ostal do leta 1931, ko je bil poklican na svoje dosedanje mesto v Rim.

Bog mu daj večno plačilo.

- Kaj lahko uniči Sovjetsko Zvezo?
- Tri ameriške bombe.
- Kaj pa lahko uniči Združene Države?
- Trije sovjetski ekonomisti.

Zadnja iznajdba v sovjetskem kmetijstvu: sejati v Sovjetski Zvezi, žeti v Kanadi.

Definicija komunizma: "Zmaga ideje nad pametjo".

'SLOVENSKO MISEL'

IZDAJA DRUŠTVO SLOVENCEV
BARAGA V TORONTO V OKVIRU
"SLOVENSKEGA SVETA V KANADI"

Naslov:

618 Manning Avenue, Toronto 4, Canada

Tiska: Pawel Malak, Toronto - LE. 2-4670

Zadnja pot mučencev

Skozi gozd kolona čudna se pomika,
telo ob telesu, tako da drug se drugega dotika.

Tesno jih žica skupaj povezuje,
je v meso, da bolečina ostra v vsaki rani kljuje,
in kri curlja, kot 'po nevihti voda z mokrih listov.
Blede obrazi, oči jim steklenijo,
od muke strašne se solzijo.

Omagal je nekdo in obvisel na žici,
kot blaznežu sta se mu razširili zenici,
iskale luči so, kot včeraj v temnici,
a luči ni, le temna noč ga okrog in okrog obdaja . . .
Jezus! Marija!

Ne čuti udarcev več . . . V večnost se zazrl je pogled-
in glej! Kot meč-svetla zarja temno noč razdvaja-
tako nekdanj Rdeče morje se je razdvojilo,
rešilo izvoljeni narod in sovrage potopilo. —

Med stenami teme zdaj zarja jasna pušča svojo sled,
po njej hodijo mučenci za zadnji svoj obred . . .
V zboru molijo svojo pravno molitev:

"Za grehe, za življenje naroda, za njega rešitev
sprejmi Gospod to našo krvavo daritev!

Naj zarja kot nam mu zasveti na pot,
ki vodi k Tebi, Dobroti vseh dobrot . . .!"

Tako molijo in padajo v jame,
v naročje zemlji da jih poslednjič objame
ko sneli so ga s križa Človeka-Trpina.
kot dobra Mati svojegga Sina,

Ob grobu ni človeka, ki pokropil bi telesa;
le bombe in ognjena toča mednje pada,
trga prsa, ude, kot čekani zlega besa,
ki v uživanje mu je sadistična naslada.

Potem še strašen pok in jama se zasuje,
med truščem zemlje glasove še se čuje
ki prosijo za milost svoje rablje.

Grohot peklenski spremlja zadnje prošnje,
dokler tišina grozna se ne spusti na groblje . . .

Mir z vami, bratje . . . In slava vašemu spominu !

Otmar Mauser

ISČE SE:

ALOJZIJ HEGLER

ROJEN 12. JULIJA 1939 V STRUGAH NA DOLENJSKEM

POKLIC: KLEPAR

ŽIVI V KANADI OD LETA 1958

ČE JE KOMU ZNANO KJE ŽIVI, SE GA NAPROŠA,

DA SPOROČI NJEGOV NASLOS "SLOVENSKI MISLI",

618 MANNING AVE., TORONTO

BENJAMIN MOORE & SCARFE'S PAINTS

BLACK AND DECKER — POWER TOOLS

PLUMBING SUPPLIES — TILES

BLOOR HARDWARE & PAINT

608 BLOOR ST. W. (at Palmerston) LE. 1-6183

S tem oglasom dobite 25% popusta na "MOORE'S" barvo.

OB DVAJSETLETNICI EMIGRACIJE
POZDRAVLJA VSE KLIENTE, PRIJATELJE IN ZNANCE
GRADBENO PODJETJE

JOŽE KASTELIC LTD.

30 Victor Ave., Mimico

CL. 5-2085